

# ШЫН

Совет Эвилелинниң Коммунисттик партиясынын Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин, ажылчы чоннар депутаттарының область Советинин органы

1953 сентябрь 22 ВТОРНИК № 185 (2870) ӨРТӨӨ 20 КОП.

## БО ХУНГУ СОЛУНДА:

Тываның ажылчы чоннарының сорук киришкени (1 арын), Коммунизм дээш чалбыштыг демиселчилер (2 арын), Корей Улус-Демократтыг Республиканың элчин черинге болган хүлээп алышкын (2 арын), С. Фатеев. — Септелге заводунуң тудушкунунда (2 арын), К. Таянск. — «Арженка» совхозтун кушчуларында (3 арын).

Х. Тембирель. — Колхозчуларын чаагай амдыралын экижидер (3 арын), С. Тушков. — Мал кыштагладышкынын белеткел чептес (3 арын), И. Артемов. — Италиянын ажылчы массаларынын чедимс дуренин чоруунуң өздүдү (4 арын), КНО-нун Кол Ассамблеязынын кол комитетинин хуралы (4 арын).

### ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯ ОРТУЗУНГА ПОЛИТИКТИГ АЖЫЛ

### Совет Чазак-биле Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлеринин аразында чугаалажышкындар дугайында СОВЕТ - КОРЕЙ ДЫЦНАДЫГ

Совет Эвилелинниң Коммунисттик партиясынын XIX съездин бистин чуртувуска коммунизм тургузушкуну дээш демиселге совет улустун улуг программаны айткан. Улетпүрүн, транспорттун, көдээ ажыл-агыйның чаа күчүлүг көдүрүлүшкүнү, Совет Эвилелинин улустарынын материалдыг чаагай амдыралынын улам ыңай экижидилгези съездинин шийтпирлеринде көрдүнгөн. ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдеринин хемчеглеринин дугайында СЭКП Төп Комитетинин Пленумунун 1953 жылдын сентябрь 7-де үндүргөн доктаалы Совет Эвилелинин ажылчы чоннары, колхозчу тараажылары, интеллигенцияны чангыс эл-сепкилди сорук киришкени-биле болгаш өөрүшкү-биле хүлээп ал, ону күсөдиринге боттарынын бүгү күштерин салыры, чогаадыкчы инициативанын калбартырып хүлээнип турарлар. Коммунисттик партиянык болгаш Совет чазактын шийтпирлерин амдыралга боттандырар дээш демиселге улуг болгаш хүндүлдү сорулга совет интеллигенцияга онаажып турар. Совет интеллигенция интеллигенциянын саны дыка өзүп турар. Ол болза, социалисттик интеллигенция капиталисттик интеллигенцияден деңгел чок артык чоруунуң, оң культурулук деңгелинин бедниин, совет улустун угаан-бодал талазы-биле артык күштүүнү, угаан ажыл-агый-биле күш-ажылдын аразында үндөзүн ылгалдарынын зууткатынып турарынын херечизи болур.

Тыва область интеллигенциянын кадрлары, ылангыч национал интеллигенциянын кадрлары өзүп турар. Көдээ интеллигенция—көдээ ажыл-агыйның механизаторы, агрономнар, зоотехниктер өскөн. Эртем билгилерин шийгээдиң алырчыне, национал хевирлиг, социалисттик утка-шынарлыг культураны хөгжүдеринче ажылчы чоннарының сонургалы улагаткан. Тываның экономикаынын болгаш бүдүрүкчү күштеринин хөгжүлдүзүн перспективаларын өөренип көөр талазы-биле эртем-шинчилелдин амдыралы чорутууну турар. Дылдын, литературанын болгаш төөгүнүн эртем-шинчилел институту улуг амдыралы чорудуп турар. Көдээ ажыл-агый механизациязынын, колхозчу кадрларын школалары, көдээ ажыл-агый техникуму, фельдшер-акушер школалары, башкы училищези болгаш башкы институту национал кадрларын белеткээрине улуг ролду. Тыванын он-он оолдар, кыстары Москвада, Ленинградта болгаш культура төптери болур өске-даа хоорайларда өөренип баргылаан.

Ажыл-агыйның янзы-бүрү адырларында хөй-хөй специалисттер дээди өөредилге черлеринин программаны өзүгээр амдылавышкан, өөренип турарлар. Өске областтарын дээди өөредилге черлеринин белеткээни хөй-хөй тускай эртемниг кадрлар Тывага амдыралы-биле келтирилди. Ол болза, ССРЭ-ниң улустарынын бузулбас эл-найралынын көсүк херечизи болур.

Совет улустарынын материалдыг чаагай амдыралын хандырар, ажыл-агый, культура хөгжүлдүзүн херээңге идеялык күштүң ролун интеллигенция күсөдир ужурул. Ындыг төлөөдө, интеллигенция ортузунга политиктиг кижизидилге амдыралын улам экижидер партия организациаларынын чугула сорулганы.

«...Эртемде, эртемнин бүгү адырларында большевиктер ыяавыла билген турза чогуур бир адыр бар,— ол болза, нитилел дугайында, нитилелдин хөгжүлдүзүнн хообтуларын дугайында, пролетар революциянын хөгжүлдүзүнн хообтуларын дугайында, социалисттик тургузушкунун хөгжүлдүзүнн хообтуларын дугайында, коммунизм тилдигезинин дугайында марксисци-ленинч эртем болур» деп эш И. В. Сталин партиянык XVIII съездинге чугаалаан.

Бистин областтың интеллигенциянын хөй кезин марксисци-ленинч

теорияны өөренип дээш доктаамал амдырал турар. Эртерген өөредилге чылында партия төөгүнүн өөренип бөлүмүрге интеллигенциядан 329 кижин, марксизм-ленинизмни кезээки университеттинге, хоорайнын болгаш районнарнык кезээки партия комитеттеринин 200 ажыг кижин өөргөн. Интеллигенциянын хөй төлээлери марксизм-ленинизмни талазы-биле билип бот-өөредилге-биле бедиткенер. Пропагандистерин аразында интеллигенциянын төлээлери хөй. Чаа өөредилге чылында партия чырыдышкынын четкизинде интеллигенциянын төлээлери улам өскөн.

Областың интеллигенциязында 400 ажыг кижин агитаторлар болуп турар. СЭКП-ниң XIX съездинин материалдарын, эш И. В. Сталиннык «ССРЭ-де социализмниң экономика проблемалары» деп ажылдын, ССРЭ-ниң Дээди Советинин IV—V сессияларының доктаалдарын, ССРЭ-ниң Дээди Советинин V сессиязынга эш Г. М. Маленковтун чугаазын өөренип интеллигенция ортузунга политиктиг амдыралын элээн экижидилгезин хандырар, оң ачызында бүдүрүлгө, албан черлеринин, колхозтарнын амдыралына көсүк экижидилгелер болгулаан. Шүгүмчүлөдү болгаш бот-шүгүмчүлөдү калбартырып интеллигенциянын идеялык бедези, база партиянын болгаш чазактын директиваларын амдыралга боттандырар талазы-биле амдыралчыларын инициативаны күдүрүлгөн.

Он-биле чергелештир интеллигенция ортузунда политиктиг амдырал чептестери ам-даа уламчылап турар фактылары бар. Көдээ ажыл-агыйның инженер-техниктик специалисттеринин, башкыларын, эмчилерин аразында боттарынын идея-теоретиктиг денелин, амдырал мергезин бедитпес кижилер бар. Кызылда башкылар Белек-Баир, Скурихта, эмчилер Федорович, Лиховид, электростанциянын техниги Исаков болгаш оон-даа өске чамдык эштерин маана чижек кылдыр адап болур. Областың көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелинин интеллигенциянын аразында политиктиг амдырал чептес тургустунган. Көдээ ажыл-агыйның 47 специалисттеринде эртерген чылын чүгө 27 кижин политиктиг өөредилгеге киришкен. Партия чырыдышкынынга белеткел ында бо чылын база чептес организациаларын.

Культур-чырыдышкын албан черлеринин амдыралында областтың интеллигенциянын киржилгези ам-даа кошкак. Областың национал театрынын, совет чогаадыкчы элчилеринин тыва салбырынын амдыралында улуг чептестер ам-даа уламчылавышкан.

Ол бүгү чептестер болза, интеллигенция ортузунга политиктиг амдырал СЭКП хооромку болгаш райкомнары ам-даа чогуур кичээңгейин салбайн турарын херечилеп турар. Чептестерин зууткаар төлөөдө, интеллигенциянын политиктиг кижизидилгезин доктаамал чорудуру чугула. Угаан адырнын амдыралчыларын идея-теориялык денелин бедидеринин херээн хүн-бүрү удурут, оларга эрежек чугула дузаламчыларын көргүзөр, интеллигенциянын төлээлери партия чырыдышкынын политикталарына кирип, марксизм-ленинизмни теориянын өөренип турарларга консультациаларын үргүчү кылып бээр, интеллигенцияга лекциялар, илеткелдер номчулгаларын доктаамал чорудар херек.

Интеллигенциянын хоорай, районнар хуралдарын чымчалдыр, областтың, районнарнын, хоорайнын мурунда турар сорулгалар дугайын оларга үргүчү таныштырып, партиянын болгаш чазактын шийтпирлерин амдыралга чедикшичиниг боттандырырга, ылангыч культуру чырыдышкын албан черлеринин амдыралында областтың интеллигенциянын киржилгезин улам идеялык жидерин чедип алыр херек.

Сентябрь 11—19 күннеринде Москвага Совет Чазак-биле Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлеринин аразында чугаалажышкындар болуп эртеркен.

Чугаалажышкындарга совет таладан киришкенер: ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Г. М. Маленков, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын Бирги Оралакчызы болгаш Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов, СЭКП ТК-нын Бирги Секретары Н. С. Хрушев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын Бирги Оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Камгала Министри Н. А. Булганин, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын Оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Садыг Министри А. И. Микоян, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Күрүнө Плавнынын Комитетинин Даргазы М. З. Сабуров, Даштыкы Садыг Министринин Оралакчызы С. А. Борисов, ССРЭ-ниң КУДР-да Онда болгаш Бүрүн Эргелиг Элчин С. П. Суздаев, ССРЭ-ниң КУДР-да Садыг Төлээлери П. И. Сакун.

Чугаалажышкындарга корей таладан киришкенер: КУДР-ниң Министрлер Кабинетинин Даргазы Ким Ир Сен, Корейниң Куш-ажылчы партиясынын Төп Комитетинин Даргазынын Оралакчызы Пак Ден Ай, КУДР-ниң Министрлер Кабинетинин Даргазынын Оралакчызы Тен Ир Лен, КУДР-ниң Даштыкы Херектер Министри Нам Ир, КУДР-ниң Күрүнө план комиссиянын Даргазы Хен Дюн Тхак, Демир Орук Министри Ким Хе Иль, КУДР-ниң ССРЭ-де Онда болгаш Бүрүн Эргелиг Элчин Лим Хэ.

Чугаалажышкындарга Кыдат Улус Республиканын ССРЭ-де онза болгаш Бүрүн Эргелиг Элчин Чжан Вэнь-Тянь база киришкен.

Ийн таалаарын сонургалдыг айтырылганы—Совет Эвилели биле Корей Улус-Демократтыг Республиканын аразында найралдыг харылаааларын улам хөгжүдеринин болгаш бижыкларынын айтырылганын ол ышкаш Корейга тайбын таарыштырла-биле холбашкан айтырылганын чугаалажышкындар болуп турда чугаалашкан. ССРЭ-биле КУДР-нын аразында найралдыг болгаш кады амдыралынын тургустунган харылаааларын ийн чурттарнын улустарынын эрге-ажыктарында дүжүк турар болгаш Ыракы Чөөн-чүккө тайбын камгалаарынын болгаш айыыл чок чоруктун херээңге бараан болур, деп чүвени бот-боттары бүрүн-биле билчир чорук чедип алгантар. Корейниң национал каттыжышкынынга болгаш Корейниң күрүнө тургузуунуң айтырылганын Корей улус боду шийтпирлээр арганы бээрине үндөзүлгөш, корей айтырыгын тайбын арга-биле таарыштырар байдалы Корейга тайбынчыдылганы чедип алганы тургускан деп талаар чангыс аай санал-оналдык болган. Ол сорулга-биле ССРЭ-ниң Чазак болгаш КУДР-ниң Чазак бүгү сонургалдыг күрүшелер-биле кады амдыралына беленип илереткенер.

Бодунун хамаарышпас чоруу болгаш хосталганы дээш дайынның дургузунда улуг когарадарга таварышкан корей улуска ССРЭ-ниң та-

лазындан экономикаыг дузаламчынын айтырылганын онза кичээңгей салдыган.

КУДР-ниң дайынга үредетирген улус ажыл-агыйын катап тургузарынын херегелинге ССРЭ-ниң Чазанын эгитимес кылдыр бергени 1 миллиард рубльди ажылдарынага хамаарышкан айтырылганын чугаалажышкындарга чугаалашкан.

Айткан хөрөгилерин Ялуцзян хемде Супунунуң улуг гидроэлектростанцияны катап тургузарына болгаш тударына; кара болгаш өнүг металлургиянын заводтарын, оларнын аразында Чондунде болгаш Кимчакта металлургия заводтары, Нампхода өнүг металлдар заводу ышкаш улуг бүдүрүлгелерин; химиктиг болгаш цемент үлетпүрүнүн заводтарын, оларнын аразында Хыннамда көдээ ажыл-агыйга херегелээр минералдыг удобрениелер заводу, Сынхораның цемент заводу ышкаш улуг бүдүрүлгелерин катап тургузарына болгаш тударына; пест-таавынын улуг комбинатын, торгу эрер-аргыыр фабрикасын, ыт комбинатын, балык-консервы заводтарын кириштизип, пест-таавы болгаш аш-чем бүдүрүлгелерин тудушкунунага ажыгалган турар деп дугуржулга чедип алдыган.

Улетпүр бүдүрүлгелерин катап тургузушкунуна болгаш тудушкунуна дузаламчыны Совет Эвилелинин талазында проект амдыралы совет организациалар күсөдир, дерилгелер болгаш материалдар берип, катап тургузушкун болгаш тудушкун чорудулганына херектиг дузаламчыны көргүзүп, айтканын бүдүрүлгелерге продукция бүдүрүп үндүрерин организациаларга чөпшээрелер болгаш техниктиг документациалар берип, база ол бүдүрүлгелерге амдырал корей национал кадрларын белеткеп тургаш чорудар. Демир орук транспортун болгаш харылаанын катап тургузарына дерилгелерин болгаш материалдарын база көдээ ажыл-агыйнын хөгжүлдүзүнө чугула ужу-дузалыг көдээ ажыл-агый машиналарын, чурталга-коммунал амды-агыйнын, эмилелерин, өөредилге черлеринин катап тургузушкунунага дерилгелерин болгаш материалдарын Совет Эвилелиден кирип бээр дугайында дугуржулга чугаалажышкындар болуп турар үедө база чедип алдыган.

КУДР-ниң чонунга улус херегелинин барааннарын Совет Эвилелиден кирип бээри база көрдүнгөн.

КУДР-ниң улус амды-агыйын катап тургузарынын талазы-биле сонгаралтынып болбас сорулгаларын күсөдир-биле холбаштыр улуг чарыгалдар чалаш чок болурун барымдалаш, Совет Эвилелинин мурунда тывыскаан бүгү чээлилеринин талазы-биле КУДР-ниң Чазанын төлөлгелеринин негезинин Совет чазак узаткан болгаш төлөзүрүнн хегелделери улам-на чигелдеңгил чээлилерин тывыскаан.

Чугаалажышкындар ССРЭ-биле КУДР-ниң аразында найралдыг харылааларын улам бижыкларынага ужу-дузалыг сепкилдин ханызын дая болгаш долу билчиринин байдалына болуп эртеркен.

### Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлеринге алдар болдурган Г. М. Маленковка болган дүштеки шайлалга

Сентябрь 19-та ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Г. М. Маленков Корей Улус-Демократтыг Республиканың Чазак Төлээлеринге алдар кылдыр Кремльде дүштеки шайлалга тургускан.

Дүштеки шайлалгага корей таладан олуршкандар болза: Министрлер Кабинетинин Даргазы Ким Ир Сен, Корейниң Куш-ажылчы партиясынын Төп Комитетинин Даргазынын Оралакчызы Пак Ден Ай, Министрлер Кабинетинин Даргазынын Оралакчызы Тен Ир Лен, Даштыкы Херектер Министри Нам Ир, Күрүнө план комиссиянын Даргазы Хен Дюн Тхак, Демир Орук Министри Ким Хе Иль, Культура болгаш пропаганда Министри Хо Ден Сук, Аар улетпүр Министринин Оралакчызы Ким Хен Кук, Харылаа Министринин Оралакчызы Син Чон Тхак, КУДР-ниң ССРЭ-де Онда болгаш Бүрүн Эргелиг Элчин Лим Хэ, ол ышкаш дүштеки шайлалгага Кыдат Улус Республиканын Онда болгаш Бүрүн Эргелиг Элчин Чжан Вэнь-тянь олуршкан.

Дүштеки шайлалгага совет таладан олуршкандар болза: В. М. Молотов, Н. С. Хрушев, Н. А. Булганин, Л. М. Каганович, А. И. Микоян, М. З. Сабуров, М. Г. Первухин, М. А. Сулов, П. К. Пономаренко, И. Ф. Тевосян, С. Н. Круглов, А. Н. Косыгин, В. А. Малышев, С. М. Тихоми-

ров, И. А. Бенедиктов, С. А. Акопов, П. А. Юдин, В. П. Зотов, М. А. Яснов, Совет Эвилелинин Маршалы А. М. Василевский, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министринин Оралакчызы А. А. Громико, ССРЭ-ниң Даштыкы садыг Министринин Оралакчызы С. А. Борисов, ССРЭ-ниң КУДР-да Онда болгаш Бүрүн эргелиг Элчин С. П. Суздаев, совет херээңгенеринин антифашисттик Комитетинин Даргазы Н. В. Попова, ужу-чүлдүң Маршалы П. Ф. Жигарев, артиллерия Маршалы М. И. Неделин, армия генералы М. С. Калинин, адмирал Н. Е. Басистый, КУДР-да ССРЭ-ниң садыг Төлээни П. И. Сакун, СЭТА-нын харысалгалыг удуртукчузу Н. Г. Пальгунов, ССРЭ-ниң Курплананың Капитал амдыралынын Килдиинин Начальниги П. С. Иванов, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министрствозунун Ыраккы Чөөн-чүк Килдиинин Эргелекчизи Н. Т. Федоренко, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министрствозунун Протокол Килдиинин Эргелекчизи Д. А. Жуков, ССРЭ-ниң Иштики садыг Министрствозунун Чөөн-чүк Эргелелинин Начальнигинин Оралакчызы М. И. Стадковский.

Дүштеки шайлалга чыгып, найралдыг байдалга эртеркен. Г. М. Маленков биле Ким Ир Сен сөстөр солчускандар.

### Тываның, ажылчы чоннарынын, сорук киришкенин Патриотчу көдүрлүшкүн

ЧАДААНА. (Телефон-биле). ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдөр хемчеглер дугайында СЭКП Төп Комитетинин Пленумунун доктаалын Чөөн-Хемчик районун амдыралчы чоннары улуг көдүрлүшкүнүң таныжып турар.

Пленумунуң төөгүлүг доктаалын колхозтарга, суурларга болгаш районун бүгү-ле черлеринге таныштырар дугайында партия райкомунуң чымчылдыг актив хуралынын СЭКП обкомунун секретары эш С. Тока тодаргай сорулгаларын тургускан. Ылангыч дүжүт алышкынын чоокку хүннерде доозар, үрезин уруп аларын, оон үнүштүп шынарын бедидер, чер андарылазынын планын күсөдир, халас агып чыдар хамык сууглары күүсү суугарылгага чөп ажылдар хемчеглерин алыр.

Амгы үедө мал чөми белеткээри районда чүгө 75 хуу четкен. Сиген кезилдизинче кол кушту салырын, саван, мяккына чүүлдерин бүрүн ажаап аларын эш Тока сүмелештишкен, малдың кышкы тургаларын ынамчалыг белеткээринге партия, совет организациаларынын боттуг удурутгаларын онзалап чугаалаан. Бо бүгү амдыралга коммунистер, комсомолчулар муракчы үлегерлиг организациалар болур.

Пленумунуң эртеркени болгаш моон сонгаргы сорулгалар дугайында эш Тока «Коммунизмге орук» колхозтун 200 ажыг кижин олуршкан хуралында база илеткел кылган. Совет кижилерин чаагай амдыралы дээш бистин партиянык болгаш

чаааыстын үнелеп четпес улуг сагыш салышкыны Пленумунуң доктаалында улам-на ханызы-биле илерезин чугаалаан, адыш чаккашкындары үргүчүлөп турган.

Колхозтун даргазы эш Настык-Доржу бодунун саналына, күрүнө мурунунга планын онаалдаларын колхоз бүрүн күсөткен, мал өстүреринин, туудунын, сиген белеткээринин сорулгаларын боттандырар дугайын демделгезин, улам чүктүлдүг амдыралына колхозчуларын кийгырган. Колхозчу эш Төрбет-оол, тракторлар ажылын экижидерин, тарылганы моон сонгаар сугаттыг черлерге колдады чорударын чедип алыр деп чугаалаан. Куш фермазында ажылдап турар эш Сүмбүү сөс алгаш, малдың кышкы амдыралына кол кичээңгей салырын айткышаан, куш фермазынын орулгазын өстүрерин хүлээнгөн.

Пленумунуң доктаалын таныжарынын хуралдары районун бүгү де-вискээринде калбарган. Алган хүлээлгелерин эртериг боттанылганы дээш ишчилерин бедиткен куш-ажылы хайныгып үнгөн. Сөөлгү хүннерде колхозтарнын сиген шөлдеринге агытын 18 машиналары, 420 ажыг хол калдырлары база МТС-тиң элээн хөй тракторлары немей амдырал кирген. Кемир чылдың дүжүдүнге белеткелдер дээш, тудук, кыштаг өске-даа амдыралга күш көдүрүлүп үнгөн. Партиянын агитация тайылбыр ажылы улам күштөп турар.

СЭКП Төп Комитетинин Пленумунун «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдөр хемчеглер дугайында» доктаалын Эрзин районун колхозчулары сепкилдин улуг ханышкыны-биле хүлээп ал турар.

СЭКП райком ол доктаалды радио дамчылганында дынсаан дораан-на районун бүгү колхозчуларынга таныштырып эгелээ. «Кызыл сылдыс» колхозтун инек мал фермазынын эргелекчизи эш Кожалтың чугаалааны болза:

—Пленумунуң доктаалы болза, бистин Төрзөн чуртувустун чечеткел-лишинин, улустарын аас-кежинин, материалдыг чаагай амдыралынын дугайында Коммунисттик партиянык болгаш Совет чазактын талазында соксаал чок болгаш улуг сагыш салып турарынын база бир көсүк херечилгелер болур тур. Бо улуг сорулганын чедикшичиниг боттанары чигининг чок. Көдээ

ажыл-агыйнын улам ыңай хөгжүлдүзүн бүгү совет кижилеринин материалдыг чаагай амдыралын улам экижидер. Бистин сорулганы болза, ол сорулганын чедикшичиниг күсөдиринге идеялык киржиринге болур. Партиянык болгаш чонун күзели чангыс, оларнын күжү сырый катжыжышкында.

Ук доктаалды «Чаа орук» колхозтун колхозчулары база танышкан. Көдээ ажыл-агыйнын амдыралынын мурунунга СЭКП ТК-нын Пленумунун тургускан сорулгаларын, ылангыч мал амдыралына чөм суурну, мал кыштагладышкынына таарымчалыг, чыгып кажаларын белеткээр, мал амдыралы механизастаар, оон продуктулуун бедидер, тараа, картофель, ногаа культуруларын дүжүтүүн бедидер дугайында чоокку болгаш перспективтиг сорулгаларын колхозчулар чугаалажып турар.

### УЛУСТУН ААС-КЕЖИИ ДЭЭШ

«Өөк» совхоз тараа ажаал алышкынын болгаш күрүнөгө тараа дузаалдазын эрте дооскан. Совхозтун кол агроному эш Ильинин чугаалап турары болза:

— СЭКП Төп Комитетинин Пленумунуң доктаалы советтин амдыралчыларын политиктиг болгаш күш-ажылчы идеянын улам көдүрүп, Чонун чаагай амдыралынын дугайында партиянык болгаш совет чазактын сагыш салышкынын ме-дереп билбешкен, көдээ ажыл-агый

продуктуларынын бүдүрүлгезин улам калбартыр херекке боттарынын күш-ажылчы салышкынын бээрин совхозтун амдыралчы болгаш албан-хаакчытары хүлээнип турар.

Пленумунуң төөгүлүг шийтпирин таныштышкан, совхозтун амдыралчылары мал амдыралы механизастарынын тодаргай сорулгаларын, мал амдыралы муракчы дуржулгаларын нөптөдирин чугаалашкандар.

### Тыва областың суурларында 20 муң ажыг агитаторлар

ЛЪВОВ. «ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдөр хемчеглер дугайында» СЭКП ТК-нын Пленумунуң доктаалын пропагандалаарына алдар болдурган көдээ агитаторларын удуруткучулары болгаш колхозтарда партия ор-

ганизациаларынын секретарларынын чөвүлө хуралдарын районнарнын партия комитеттери эртерген. Бо документин көдээ чонун ортузунга тайылбырлап таныштырары-биле 20 муң ажыг агитаторлар амдырал эгелээ. (СЭТА).

# Коммунизм дээш чалбыштыг демиселчилер

(Бакунун 26 комиссарларынын боолатырын өлүрткенинден бээр 35 чыл болганынга)

Бакунун чээрби алды комиссарларынын англи интервентилерин боолат өлүргөн хүндүн бээр үч беш чыл болган. Үч беш чыл мурдунда—1918 чылдын сентябрь 20-де Аха-Куйма болгаш Перевал станцияларын аразыга Красноводсктен ийн чус чеди верста черге Баку коммунистеринин удурткучулары, чалбыштыг революционер, демиселчилер, Бакуга совет эрге-чагырган организацилары болгаш удурткучулары, Бакунун 26 комиссарлары боолатырып өлүрткен. Хань үүлдешинин англи командьдалдын төлөөкчизи капитан Тит Дронс болгаш Закаспийн чыгаанын кечигүнери—англи империализмин эсержи чалчалары удурткучулар.

Интервентилерин холундан өлгөннөр Степан Шаумян, Алёша Джпаридзе, Мешад Азизбеков, Иван Фиолетов, Павел Зевин, Григорий Корфанов, Иван Малигин, Г. Петров, Арсен Амирян болгаш өскөлөр. Боттарынын амы-тынын хосталга дээш, ажылчы чоннарын аяк-кежин дээш, марксизм-ленинизмни улуг идеяларын тиилелгелери дээш демиселге берген ол коргусч чок революционерларын аттары бистин партиявысты коммунизм тиилелгези дээш демиселини төөгүндө алдын үжүктөр-биле бижи-тинген.

1918 чыл анык совет республикага аар берге шылгалдаларын чылды болган. Империализм боттарынын агентуразын—чурттуң иштиги контрреволюциянын деткимчези-биле Совет Россияны ангы-ангы кылдыр үзөр болгаш боттарынын колхозияны болдуруп дээш Совет Россияга удур дайынныг интервенцияны эгелзэн. Даштык интервентилерин шериглерине дайыган меньшевиктер, эсерлер, буржуа националисттер туразында аажылап турган Закавказьеге эи-не нарын байдал тургустунган. Империализм араатаннар—англи-даа, герман-турк-даа араатаннар Россияны чу-гула үзүп тургаш төү—Бакуге боттарынын харамдыкка карактарын угалдырган турган. Чурттуң ажылчы ангызын мурнакчы отрядтарынын бирзэн—Бакунун ажылчылары хаан казака болгаш капитализмге удур революстүг демиселге ханналган болгаш Закавказьеге совет эрге-чагырганы бир дугаара тургускан. Советтерин эрге-чагырганы быжыргалар дээш, бүгү Азербайджаны советтер болдуруп дээш Бакунун ажылчыларын большевиктер удуртуп турган. Улуг буржуазиянын, помещиктерин болгаш реаксылыг шакинчаларын националист партиязы болур муссаватистерин контрреволюстүг дээр-бечилерин чылча-шапканынч түн-

нелинде эрге-чагырга Бакунун пролетарианын холунга быжым-биле бадыткалган. Бакуга улус комиссарларынын Чөвүледи тургустунган, оон составынга шылгангай коммунистер—С. Шаумян, А. Джпаридзе, М. Азизбеков, И. Фиолетов, Г. Корганов, Я. Зевин, М. Везиров болгаш өскөлөр-даа кирген. Улус комиссарларынын составында кирген яныз-бүрү националдыг кижилер Закавказьени улустарынын акы-дуна найыралын илергейлеп турган.

Улус комиссарларынын чөвүледи организастыг ажыл-чорудулганы идепкейлиг калбарктан, оон түнелинде Азербайджанын өске-даа каш хоорайларына, база Дагестанын Дербант болгаш Махачкала хоорайларына совет эрге-чагырга тургустунган. Бакунун коммунистери Бакунун Закавказьеге совет эрге-чагырганы чөлөнгичи кылдыр хуулдурунган.

Улус комиссарларынын Баку чөвүлелини ажил чорудулганы Ленин биле Сталин углап баштап турганнар, олар Закавказьеге болушунурун чорудулганын кичээлгейлиг хайгаарал турганнар.

Партиянын Төп Комитетинин айттышканынарага үндөшүлдү, Баку коммунистер элзэн хөй чугула социалистиг чартыгалары боттандырганнар. Улус комиссарларынын чөвүледи нефть үлетпүүн, Каспийни садыг флотун, банкыларын национализиластан, эрги судту дүжүргөн болгаш улустун чаа судун тургускан, бек болгаш хаан черлерин хураарынын болгаш оларны куш-ажылчы тарааччынарага шилдигинин дугайнда декретти үндүргөн, бүүдүргөлөргө 8 шактыг ажил үнүн кирген. Боду канчаар-даа аажок улуг бергелерге таваржыл турган болза-даа Совет Россия бо кемчеглерни боттандырынын талашы-биле Баку пролетариандыга улуг дузаламчыны көргүскен. Бодуну элзешкенде Бакунун ажылчылары РСФСР-ге дузалап, 80 миллион аяк пуд нефтини болгаш бензинни анаа чорудуп берген.

И. В. Сталиннин илереткени-биле алырга, Закавказьениг пролетариандыга Бакунун пролетарианды болза, «саядыларгы үлетер болгаш социализмче орук чырылып турар дигир маяк болган». Ол чорук империалистерни болгаш оларнын агентуразын—иштиги контрреволюстүг күштерни күштүү-биле дүвүлдүдү, Закавказьеде Совет эрге-чагырганын чөлөнгичинге удур калдаашкынын дүргелдеринче оларны албадап турган.

Улус комиссарларынын чөвүледи элзешкенде, Бакунун коммунистери Бакунун Закавказьеге совет эрге-чагырганы чөлөнгичи кылдыр хуулдурунган.

Улус комиссарларынын Баку чөвүлелини ажил чорудулганы Ленин биле Сталин углап баштап турганнар, олар Закавказьеге болушунурун чорудулганын кичээлгейлиг хайгаарал турганнар.

Партиянын Төп Комитетинин айттышканынарага үндөшүлдү, Баку коммунистер элзэн хөй чугула социалистиг чартыгалары боттандырганнар. Улус комиссарларынын чөвүледи нефть үлетпүүн, Каспийни садыг флотун, банкыларын национализиластан, эрги судту дүжүргөн болгаш улустун чаа судун тургускан, бек болгаш хаан черлерин хураарынын болгаш оларны куш-ажылчы тарааччынарага шилдигинин дугайнда декретти үндүргөн, бүүдүргөлөргө 8 шактыг ажил үнүн кирген.

Боду канчаар-даа аажок улуг бергелерге таваржыл турган болза-даа Совет Россия бо кемчеглерни боттандырынын талашы-биле Баку пролетариандыга улуг дузаламчыны көргүскен.

И. В. Сталиннин илереткени-биле алырга, Закавказьениг пролетариандыга Бакунун пролетарианды болза, «саядыларгы үлетер болгаш социализмче орук чырылып турар дигир маяк болган». Ол чорук империалистерни болгаш оларнын агентуразын—иштиги контрреволюстүг күштерни күштүү-биле дүвүлдүдү, Закавказьеде Совет эрге-чагырганын чөлөнгичинге удур калдаашкынын дүргелдеринче оларны албадап турган.

1918 чылдын июльда Бакуге герман-турк шериглер-биле катжык алган муссаватистерниг бөлүү шим-

чеп чорупкан. Оон-биле кады Иранга ижеп турган англи империалистер идепкейжи, оон Совет Бакуге халдап киреринге белеткенни турганнар. Дашнаки хоорайга эсерлер болгаш меньшевиктер боттарынын хоралкы-чыл ажыл чорудулганын күштелдире бергеннер. Герман-турк чепсектиг күштерини ежелеп алышкынын чаа хоорайны камгалап алып серуула-биле деп чыдактап, англи интервентичи шериглери Бакуге чалаары дээш агитацияны олар чорудуп турганнар. Баку чөвүлелинин хура-лынга ол айттыргы чугаалайып көрүп турда, эсерлер болгаш меньшевиктер чөвүлелин хөй кезини боттарынын айданга кирип атгаш, англи шериглери Бакуге чалаар дугайында шитириңи чедип ап шыдапканнар.

Герман-турк болгаш англи империалистерни база оларныг эсер-меньшевик болгаш муссаватист агенттерини кызышкыны-биле Бакунун совет эрге-чагырганы дүшкен. Баку пролетариандынын удурткучулары—Бакунун 26 комиссарлары англи империалистерни кыйгырып турган «төп каспий диктатуразы» дээрзини тургусканы контрреволюстүг меньшевик-эсер казаа тудуп хоругдаан.

Ак гвардейжилер Баку комиссарларыны аажылап четкипкээр, чүге дээрге, олар, хоорайны ежелеп алган герман-турк шериглерин болган муссаватист бөлүктүн согушкунун адаа-биле Бакудан деэп үнөр уурга таварышканнар. Бакунун комиссарлары кара-бэжидан үнө бергеннер. Ыччалаша-даа оларны Астраханьче чоруп бар чыккан пароходу өскерликчи чорук болганын түнелинде Красноводскиге экелдиркен турган, анаа Закаспийни англи империалистерге бараан болуп турган эсер казаа ээлеп турган.

1918 чылдын сентябрь 20-нин дан хаязында англи интервентилер боттарынын чалчалары эсерлер-биле кады Бакунун 26 комиссарларын өлүрүп кааннар. Ол араатанзыг акт болза, англи империалистерини эи бужар-бак үлөдиглеринин бирзээ болган. «Кижини хүндүлөп көөр» болгаш «депшигелтиги» англи империалистер болза, херек кырыла боттарынын дээрбечи сорулгалары чедип алырда чүнү-даа мурнунга дектаан турбас хан ижер черлик араатаннар болур дээрзинге ажилчы ангы база катап бүүзүрүн.

Массалыг өлүрүкчү чоруктары ховуну шериг судтары, национал өжөржөжишкени өстүрөр чорукту, эттеп шаажылаар кемчеглерни англи, америк болгаш өске-даа империалистер колониаларда болгаш хамаарылгалыг чурттарда база демо-

краттыг күштерге удур демиселге ам-даа аажылап турарлар. Кенинги ажилчы чоннарын англи колонизаторларын аажылап турары, француз монополистерини Вьетнама бужар-бак дайыны, америк шериглери Кореега үлөткөн көстүп көрбөз араатанзыг чоруктары дээн ышкаш ыдыг фактылар ол дугайын херечилеп турар. 1923 чылда Бакунун 26 комиссарларынын өлгөнинден бээр беш чыл болганын хүндүлөп Азербайджанын ажилчы чоннарына чагаазынга партиянын ТК-зы мынча деп би-жээ. «...Революстү алдар-хавыаа-зы Баку ажилчыларынын чүрөктеринде сактышкын болуп арткан, өлгөн эштеривиске эи эки тураскаал болза, кызымаккай күш-ажылдын аргазы-биле—тарааччынар-биле сырый, хүн келген тудум быжыгып турар эвилелге—силерин даргынап кылган Азербайджан Совет Республиканыр болур. Силер өлгөн 26 штерини чагааны революстү улуу младирыг чорунуң моон сонгаардаа төлөптиг уламчылаачылары болуп силер база Азербайджан Совет Республиканы Чөөн чүктүң келир удеги Совет республикаларына үлөгөр кылдыр хуулауруп шыдаар силер дээрзинге РКП ТК-зы бүүзүрүп турар.»

Бакунун 26 коммунистерин араатанзы-биле өлүргөн хүндүнден бээр эрткек 35 чылдарын дүргүзүлдү. Коммунистиг партиянын ленинчи-станлич национал политиканын шун боттандырган түнелинде Азербайджан болза, күчүлүг индустриялыг, механизастатынган мурнакчы көдээ ажил-агылгы, национал хевирлиг болгаш социалистиг уткаштарыг белик хөгжөзүн культура-лыг чечектелип турар Совет Республиканы апарган. Азербайджан ССР Чөөн чүккө социализминг эзулуг маягы апарган. СЭКП-нин XIX съездинин төлөвизини, коммунистиг тургузушкунун программаны республиканын ажилчы чоннары Коммунистиг партиянын удуртулу-зы-биле чедишкенин күүседип турарлар.

Бакунун 26 комиссарларынын чедип алыр дээш демиселип чораны база боттарынын амы-тынын бергени, марксизм-ленинизмни улуг идеяларынын тиилелгези Азербайджан ССР-ни экономиказынын болгаш культуразынын бүгү адырларыны хөгжүлдөшүн, оон улусунун аас-кежиктиг амьдыралында, коммунизмин тургузуп турар совет кижилерини төөгүлүг тиилелелеринде илеретинип турар.

# Корей Улус-Демократтыг Республиканын элчин черинге болган хүлээп алышкын

Корей Улус-Демократтыг Республиканы Чазак Төлөөкчизи алдар кылдыр Корей Улус-Демократтыг Республиканын ССР-де Онза Болгаш Бүрүн Эргелиг Элчини Лим Хэ сентябрь 18-те хүлээп алышкын кылган.

Хүлээп алышкынга киришкенер болза: ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелини Даргазы Г. М. Малееков, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелини Даргазынын Бирги Оралакчы болгаш ССРЭ-нин Даштык Херектер Министри В. М. Молотов, СЭКП ТК-нын Бир дугаар Секретары Н. С. Хрушев, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелини Даргазынын Бирги Оралакчы болгаш ССРЭ-нин Камагалал Министри Н. А. Булгаин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелини Даргазынын Бирги Оралакчы болгаш ССРЭ-нин Иштиги Салдыг Министри А. И. Микоян, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелини Куруенини План Комитетинин Даргазы М. З. Сабуров, РСФСР-ниг Дээди Советинин Президиумунун Даргазы М. П. Тарасов, РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелини Даргазы А. М. Пузанов, ССРЭ-нин Министрлер М. Г. Первухин, П. К. Пономаренко, С. М. Тихомиров, С. Н. Круглов, И. А. Бенедиктов, С. А. Аюпов, П. А. Юдин, Н. А. Дыгай, П. Я. Антропов, Д. Ф. Устинов, З. А. Шашков, А. Ф. Третьяков, Совет Эвилелини Маршаллары А. М. Василевский, С. М. Буденный, ССРЭ-ниг эртемнор Академиязынын Президентизи А. Н. Несмеянов, ССРЭ-нин Корей Улус-Демократтыг Республикада Элчини С. П. Суздалев, РСФСР-ниг Чырдымышкын Министри И. А. Киров, ССРЭ-нин Министрлерин Оралакчылары А. А. Громыко, С. А. Борисов, С. В. Кафтанов, В. А. Зорин, К. И. Коваль, В. А. Сергеев, В. Н. Столетов, Н. Н. Беспалов, ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары Н. М. Пегов, ССРЭ-ниг Даштык Херектер Министрестозунун коллегия кижигуну Л. Ф. Ильичев, Онза болгаш Бүрүн Эргелиг Элчинер Н. В. Славин, Г. Т. Зайцев, Д. А. Жуков,

ССРЭ-ниг Корей-Демократтыг Республикада салыг төдөөкчизи П. И. Сакин, Моссветтин Даргазы М. А. Яснов, тайбын камгалалын Совет Комитетинин Даргазы Н. С. Тихонов, ужар-чүүлдүг маршалдары П. Ф. Жигарев, С. Ф. Жаворонков, армия генералы М. С. Малинин, адмиралдар Н. Е. Басистый, В. А. Фокин, Г. Н. Левченко, генерал-полковник Ф. Ф. Кузнецов, Москва хоорайныг комендантызы генерал-майор И. С. Колесников, хөй-нитини болгаш парлаганыг төдөөкчилери, эртемниг болгаш уран-чүүлдүг ажайлаачылары.

Корей талдан хүлээп алышкынга киришкенер болза: Министрлер Кабинетинин Даргазы Ким Ир Сен, Корейниг Күш-ажылчы партиязынын Төп Комитетинин Даргазынын Оралакчыныг Пак Ден Ай, Министрлер Кабинетинин Даргазынын Оралакчызы Тен Ир Лен, Даштык Херектер Министри Нам Ир, Куруенини План Комиссиязынын Даргазы Тен Дог Тхак, Демир орук Министри Ким Хэ Иль болгаш Корей Улус-Демократтыг Республиканын ССРЭ-де элчин черини кечигүнери.

Хүлээп алышкынга ол ышкаш киришкенер болза: Венгр Улус Республиканы Онза болгаш Бүрүн Эргелиг Элчини А. Складан, Кыдат Улус Республиканы Онза болгаш Бүрүн Эргелиг Элчини Чжан Вэнь-тянь, Румын Улус Республиканы Онза болгаш Бүрүн Эргелиг Элчини М. Дала, Польша Улус Республиканы Онза болгаш Бүрүн Эргелиг Элчини В. Левиковский, Чехословак Республиканы Онза болгаш Бүрүн Эргелиг Элчини Я. Вошаглик, Моол Арат Республиканы Онза болгаш Бүрүн Эргелиг Элчини Д. Адилбиш, Албани Улус Республиканы Онза болгаш Бүрүн Эргелиг Элчини М. Пришти, Болгар Улус Республиканы Херектеринге Түр Бүүзүрүргөн В. Велков, Вьетнамныг Демократтыг Республиказынын Херектеринге Түр Бүүзүрүргөн Нгуэн Дык Куй, Герман Демократтыг Республиканы Херектеринге Түр Бүүзүрүргөн К. Зейд.

(СЭТА).

# Хову ажылынын мурнакчылары

Дүжүт ажаап алышкынын дүргөн доозар дээш Улуг-Хем района «Партиянын XIX съездин» колхозтун ажил-шичлери күженишкенин ажайлап турар. Олар ам сөөгү каш гектар тарааны ажаап алырчы-че кирген. Ында мурнакчылар көүдөп, хүн нормаларын үргүлчү ажыр

күүседип турар. Чижээ, агтын төраа кезер машиназына ажайлап турар Савый-оол, Минчир-оол хүнде 4 га кезер нормаын 5 гектар чедип, бедик бүүдүрүкчүлүг ажайды түнелин көргүзүп турар. Н. НАМАЙ.

(СЭТА).

# СЕПТЕЛГЕ ЗАВОДУНУҢ ТУДУУШКУНУНДА

Септелге-механиктиг заводтун чеди кончук оожум тургустунуп турар. Чангыс-даа объект амга чедип ажылдалга кирбээ. Шпунт графиктер уредип турар. Бирги дашты салгандан бээр ам беш чыл эрттип турар.

Тывада машина паркы чыл бүрүде өзүп турар. Колхозтарын болгаш совхозтарын ховуларында чүс-чүзү-биле автомашиналар, комбайны, тракторлар ажайлап турар. Ол машиналарга херектиг артык белеткек кезектерин каш чус, мун километрлер ажыг черден сөөртүп өккөн турар боорга, ону болдурубас дээш чазак обласка септелге-механиктиг заводту тургузарын шиттирлзэн.

Ычангаш ол чугула бүүдүлгелерин ажайлап дүргөн кириери бирги черини херээ болуп турар. Коммунист Тихон Григорьевич Череневтин чугаалап турары: —Областа бирги индустрия—септелге-механик заводун Кызыл хоорайга тургузар дээш билгеш, чуртка идепкейлиг киржилгени салырын күзөө мен. Бизанаар ажайды эки билер чораян мен, а ындыг професиянын кижилери чуртка каяа-даа херектиг. Ам мээр-биле кады олгум Анатолий база ажайлап турар.

Кылдыг беш чыл иштинде чаа тудугда ажайлап турарлар. Завод тудуунда бизанчы эш Чамбалдоо элзэн үр ажайлап келген. Бизанчылар эки күш-ажылчы ажайлааннар. Оларнын күжү-биле 8 квартиралыг 4 чуртталга бажынын туттунган. Июльда эш Черенинүт бизанчаар везнозу нормазын 182 хуу, бизанчы Андрей Жаров эркен айда онаалдазын 239 хуу, чазанычы Михаил Калиновский планын 231 хуу күүсеткен.

Даш салымчылары эштер Серээ, Бай-Кара, оон-даа өскөлөр база эки ажайлап турарлар. Гаражат, электростанция, шуктулга корпустарынын кол дежээнге мун-мун кубометр даштары олар салып доосканнар.

Бедик бүүдүрүкчүлүг күш-ажылын арматурщик эш Вахрамеев көргүзүп турар. Эш Чепурнойн монтаж бригадазын удуртуп турар. Оон ажылчы дуржуглазы улуг. 1941 чылдан эгелзеш ол чүгө чангыс локомобиль эвес, а он-он бус котёлдарын эптеп кылган. Ам Чепурнойн бригадазы 7 кижилиг. Оларнын аразында: орустар, тывалар, украиннер, азербайджаннар бар. Ол дээрге, эптиг интернационалчы бригада. Заводтун комсомол организациязын секретары эш Павел Черепанов күш-ажылга үлөгери көргүзүп турар. Эш Чепурнойн бригадазы үш ай иштинде төлөвилел план эсуугар монтаж ажайдылар тускай чорудуп келген. Чоокта чаа тудугта келген кол механик эш Терехов бригадага улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Эш Чепурнойн бригадазы июльда ийн локомобильдин салымшынын доозуп, планын 370 хуу күүсеткен. Бригаданын кечигүн бүүрүзү ийн мун рубльди артыкка ажайлап алган. Бригада август айда бус котёлдарынын тудушкунун чорудуп турган. Бригаданын кечигүнери ийн котёлдарын эптеп дооскаш, сентябрда оларны ажайлап киирине тудуулар. Ол чүл дээрге, планын 300 хуудан куду эвес күүседип өлүр.

Ынчаар заводтун мурнакчылары ажайлап турарлар.

Ындыг турбуза, завод тударынын онаалалары ай санында күүсетимей турары чүдөл? —Мырнай билдинтир—леп, ол айтыргы бизанчы эш Чамбалдоо харымлаан. Мурнууда бис, бо тудугга хөй турган бис. Кижилер чүткүлбеле чайнын изин дивейн, кыштын соогу дивейн бетон ажайдыларын кылып турда, кижилерин ол көдүрүлүшкүнү заводтун дирекцияда, партия болгаш профвилел организациязы-даа деткивейн барганнар.

Элзэн хөй кижилер ажайдавайн барган. Июльда заводка чүгө 60 ажыг кижи арктан. Августа байдал база-ла экижизивэн. Транспорт пехинге безин 10 механиктер солушкан. Инженер-техниктиг ажайлаачылары болгаш тудуг ажайлаачыларынын талаанчылдан хөй санын ажыл шагынын үзүшкүнери тургулаан. Ам бүүдүргенин эгезинде тура дөстөп келгилээни каш санын кижилер арктан. Ычангаш ам тудушкун черинде шуут шышым апарганын чылдаганы бо. Безин автопарк ара хагдунган, ам заводта даш салырыл, шуктуржулар, бизанчылар саны четпей турар. Амгы үе, ол ажайдылар калбартырынга эи эптиг үенин бирзези. Кыжын доурактар, даштаар ажайдыр элзэн үнедиг апаар. Ажылчын күжүнү шак ындыг улуг чидирилгези чүдөл? Четпес байдалдыг бир чылдаганы заводта күш-ажылды багай организастап турарында.

Бригада кечигүнеринин квалификациязынын үчүдү чок, ажилчыларына хүнүң чижиктиг онаалаларын улуг озадаашкын-биле берип турар. Эш харымсалга чок чорук болгаш кижилерини ажайла хамаарылганын бир дөмей көөр чорук күш-ажылды бүүдүрүкчүлүн кудуладып турар. Ажылды күүседилгенин сөөлүндө оон өртек-үнезия кудуладыр, солурүр шын эвес практика заводта бар болуп турар. Квалификацияг ажилчынар хөй шактары

белеткел ажылынга чидирер, база чогуур үе-шагында херекселдер-биле оларны хандырбасы, тудуг материалдарынын чогундан бүүдүн шактарда ажайдавайн турар чоруктар бар.

Чижээлээрге, эш Чепурнойн бригадазы июльда 9,1 дециметр кескелерин сөөртүп алып тракторлар чогуу-биле, локомобиль адаанда фундаментин белеп эвес болганында 10 хүнү чидиргеннер.

Бригадада херекселдер чедишпейн турар. Заводтун дирекциязы июльду 16-да-ла чагыгы кылган-даа болза, бригаданы вальцовка-биле хандырып берзэн. Оон ужурундан котёлдар хоолайлары вальцовка-лаары саадап турар. Шынарлыг электрод чок болганда, заводта канчалга ажил чоруппап турар. Заводта механизмерни багай ажайлап турар.

Станок дерилгезини кезээде чүүр херекселдер ажылатпымайн, эзилдирг болгаш бетон холуур кезектер, транспортёрлар анаа-ла туруп турар. Тергеге элзип чүдүрүлгезин хол-биле чорудуп турар. Аар чүлүктерин көдүрүшкүнү база хол-биле кылып турар. Кезектерин дугура база даргынаар ажайдыларын заводка кылып болур ужурул, ычанымыже, өске черлерге чагылар чорудуп, завод аар өртек шүүдел үндүрүп турар. Бир эвес заводта техниканы дозуу-биле чеп ажайлаан болза, ажилчыларынын күш-ажылын чингедирине арганы берип, күш-ажылдын бүүдүрүкчүлүг шынарларын белидип, тудугну дүргелдеринге дузалаар турган.

Тудуг ажылынын шынары база багай болуп турар. Ханалар салымшынында брактар бар болгудан. Заводта объекттерини сметазы, техниктиг документациялары амга чедип чок болуп турар. Демир бетоннуг шывыгарын хемчээл норма чокка, техниктиг айтылгаларын сагавайн кылып турар. Оон ужурундан хөй ажайдыр катал эде кылышкынын болгудан. Ол бүгү чүүдүлөр тудугну саададып турар.

дларын организаставайн турарлар. Тудуг материалдарын шын чарыг-даар талазы-биле ажил-агылчы эвес чорук амга чедип бар бооп турар. Нормалар чокка материалдар чарыгдар чоруктар база бар.

Заводта материал камналгазы дээш демисел чорбайн турар. Чижээлээрге, чондунган ыштарны чөп ажайдылар тудугга улуг камналганын бээр, а ону ынчаар боттандырбаан. Тудуг шөлүңүг девьскээр чонгулар болгаш материалдар-биле леме бокталган. Кол корпус чанында хөй, элзип, гараж чанында кирээли, кескен топкактар онаала-тынган. Хөй-хөй объекттерде өрмөчүр демир удазынары октатынган.

Эш Асадулин ажилчыларын ажилга ызырымас агымаар чоруну заводтун акча-хөренги талазы-биле бергелзешкинге таваржыл турарына деп шын эвес тайылбырлап турар. Шынал-ла ажилчынар шалынын улуг үзүктелешкинине илгип ап турарлар, ол талазы-биле заводтун удурткучулары буруулулар. Завод тудуунда темпелерин күштелдирери-биле партия обкомунун докталын болгаш айттышканынын күүсетпейн турар. Беш чыл дургузунда чангыс-ай объект ажайлап кир дужаатынмаан. Белеп продукциялар складтарын чугула объекттерин мурнай кылып эгелзэн хирезинде ам-даа чедип кылбаан. Материалдары сөөртүп өккөп турарында каныг-даа план чок бооп турар. Чижээ, цементин ийн чылда хергелээр хире хөйү өккөлген. Демирлер, шиферлер база-ла шык ол хире хөй. Ычангаш хөй чангыс-ай материалдар оваалатынган, завод өске материалдарны чогуур өйүндө ажаа-биле кирип алып арга-жок болуп турар. Заводтун төдээр өрзө 200 мун рубль четкен. Ажилчыларын бүүдүргелден үнүп чоруп турарынын чылдаганы оларнын материалдыг болгаш кумьтуралыг нелелелерин хандырар сагыш-човагаларын дирекция чери, партия болгаш профвилел организациязы ольчө кичээлгеп салбыл турарында. Ийн 8 квартиралыг бажынар чурт-такчылары-биле сынмарлаштыр дол-

дунган. Оон иштин дерип кылбаан. Кылдунган бажынарда кладвалар чок. Ажилчыларын ногаа шыгжаар чери база чок. Суг хандыргылазы мырнай багай байдалда. Сугну болуга 1,5 километр черден Енисейден экиеп ижип турар. Хоорай-биле ам-даа автобус харылзаазы чок.

Ажилчыларын хөй кезин хүнүн-не ажилче 4—5 километр черин чадап эрттип ажайла кээп турар. Заводтун чуртталга бажынарында турарларын байдалы оон база-ла дээр эвес. 5—6 километрлерге чада кылаштажып эмчиже, киноже, магазинерже, чунар-башкыче баар ужурга таваржыл турарлар. Заводтун маганинде эи чугула хергелге барааннары кирибейн турар. Ажилчыларын керосин хандыргылазынын талазы-биле айттыр турза-даа, ону экиеп бербейн турарында чуртталга бажынары чырык талазы-биле хандыртпмаан. Заводта эмчи пунктузуңуң безин алтеказы чок. Ажилчынар ай-айы-биле эмчи хуудустарын ап шыдааып турарлар. Заводта столовая чок, тудуглар объекттеринде изиткен суг хандыргылазы чок болуп турар. Социалистиг чарышты удурттурун херекке, албайн турар. Ычангаш ажилчынарын ден кезин нормаларын күүсетпейн турарлар.

Объекттерде ажилчыларын бедик деиндигин күш-ажылчы активиче көдүрер дозунгулар, плакаттар чок.

—Эштер Асадулин биле Маточкин олар болза, кабинетини сонгазынын карактарында, тудуг ажылын удуртуп улус болбас ийкпе—деп ажилчынар чугаалап турарлар. Заводтун мурунда салдыган сорулгаларын күүседилгенин аргалары бар. Ону боттандырда материалдарын ажил-агылчы эвес төчөгөл-биле чарыгдар чоруктарга удур шиттиргил демиселди чорудуп, ажил

КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ МУРНАКЧЫЛАРЫНЫҢ ДУРЖУЛГАЗЫН  
БҮГҮ ЧЕРЛЕРГЕ НЕПТЕРЕДИРИ ДЭЭШ

„Арженка“ совхозтун кушчуларында

К. ТАНСИК,  
совхозтун директору,  
Сталинчы шаяналдын  
лауреады

«Арженка» деп куш ажылынын совхозу Тамбов областа хоочун ажил-агыйларнын бирээзи болушаан, чүгө сөөлгү беш чылдын ишинде 11 ажыг миллион рубльдин орулгаларын алган. Урелиг куштар сайырадары-биле өске ажил-агыйларга 4 миллион чумургаларны болгаш 435 муң дагаа оолдарын берген. Үк ажил-агый эрткен чыл ишинде 1940 чылда 2 миллион турганынга удур 5 миллион чумургаларны алган. Төрүүр дагаа бүрүзү ортумаа-биле 165 чумургаларны берген. Куш оолдарынның үнүшкүнү: дагаалар талазы-биле —85 хуу, өдүрөктер талазы-биле —78 хуу, кастар тагазы-биле —68 хуу болган. Совхоз чылдын-на 180—200 муң куш оолдарын албышаан, оларны барык-ла бүрүн камгалап ап турар. Куш ажылынын дээрле мастерлери дагааларнын бедик төлгүр чоруун чедип ап турарлар. Сталинчы шаяналдын лауреады Е. Волкова анаа быжыг-лаан 1560 дагаалардан бо чылдын баштайгы дөрт айларынын ишинде 112 муң чумургаларны алган. Кушчу С. Польшакова ол-ла үенин ишинде 1560 дагаалардан 103 муң чумургаларны алган.

Куштарнын бедик продуктулуг чоруунун үндезини болза, оон шын чөмөргөлдөзү болгаш билдиги ажаалдазы болурун мурнакчы дуржулга өөрөдип турар. Улегерли ажааганда болгаш рационалдыг чөмөргөнде дагаалар чыл ишинде 200 болгаш оон хөй-хөй чумургаларны төрүп турар.

Бүгү-ле аал куштарында дагаа-лар чылгыга аажок негелделиг. Ынчангаш кышкы үеде чайгы байдалга чоок байдалды оларга тургузар дугайында сагыш салыры эрежокчугула. Температураның хенертен солжудулазы, соок чөмбик салгынары куштарнын кадыныга болгаш чумурга төрүүр чоруунга хоралы болуп турар. Аарыларнын болду-рбиз болгаш дагааларнын бүдүн чыл ишинде чумурга төрүүр чоруун хандырар төлөөде, чылгы куш кажааларын тударыңче онза кичээңгей салыр апаар бис. Зоотехниктиг болгаш ветеринарлык негелделерге харыялап турар, кышкы үеде куштарнын тударыңга таарымчалыг куштар-дагаалар кажаалары специалистернин күжү-биле чогадып кылдынган болгаш туруп тургустунган. Куш кажааларына четчир чырык шөлү көрдүнгөн. Кажаалар иштинге чылгыны доктаадып тудары-биле сонгаларны ийи кыт рамаалар-биле дээрэн, ыңчаарга ханаларны база дээрэнлерни чылгылаан. Куштун чөмчөрү база оларлап (селгүүстөр) маннажыр, кажаанын чырык кезеңде чөмөр бээрле болгаш аштарда куш-ажылды аажок чингедип турар аскылыг орукту кылган. Куш кажаалары волюководтарлыг — (сүт дамчылар черлерлиг, автопилкаларлыг (автомат суггарылгалыг), автопилкаларны, дериг-херекселди болгаш шаланы чутган соонда хирленген сугну ырадырыңга ажыктыг суг синирер кудуктар-биле кады канализастыг. Үндүр тыртырар хоолайлар (доора белдирлешкээ 50 сантиметр) болза, агаарның эки болгаш ден дески солжудулазы хандырып турар. Куш кажааларының доора уштарында бирээзи—чөмчи, өскези—дөжөк болгаш дериг-херексел шыгжаар тумбаларны тургустуулаан.

Зоотехниктиг болгаш ветеринарлыг дайгаарал багайда дагаалар чүзүн-баазын аарыларга болган чок-ла таваржы бээр. Кажаанын эмин эрттир тыкпыштаар чоруу дагааларга каржы чачылар (чумургалар болгаш чирбээжин оя соктаар, чүглерин чулбарлаар) тывалдырыңга дузадап турар. Ол болушкунан-дан чайлар төлөөде, чаа куш кажааларынын ишинде бир дөрбөлчин метр шөлге —дөрт дагаалар кирер секцияларга дагааларны кажаалап турар бис.

Дагаалар аажок шимченгир, чумургалар салырда олар чарытталчак черлерин бодаарлар, ыңчаарга дүне эң бедик олутту шилип алырлар. Дагааларнын ол онза чүүлүн өөренип көрөш, уялары куш кажааларынын ханаларынын ийлеринге таарыштыр тургузуп турар бис. Ол болза, куштарны хандырың чингедип база ону өзөш дүвүредип турар.

Дагааларнын продуктулуун бедидеринге хунуң чырынын үргүлчүлээшкени улуг ужур-дузалыг. Күскү болгаш кышкы үелерде ол чырыкты кыдымал арга-биле узадыр төлөөде, электри чырыдылганы ажылап ту-

рар бис. Куштун кадынын быжыг-лаарыңга болгаш чумурга төрүүр чоруун көвүдөдиринге куш оьттаар (селгүүстөр) черлерин иштинге база оон кызыгаарларын дургаарыш олуртуп тарыры таарымчалыг дээшкенин көргүзүп турар. Олар болза, хат-салгынардан кушту камгалап, изиг хуннерге хөлегени болгаш сериян чорукту оларга тургузуп берип турар. Ыш тарылгазы болза, кышкы үеде кажааны харнын хөртүктеринде камгалап, база куштар селгүүстөр эки шөлдүг болур арганы берип турар.

Кажаа иштин ажаары болгаш дериг-херекселди арыглаары дыка хөй үени чарыктырып турар болза-даа биздин кушчуларымыс оларны өйшаанда күүседип турарлар. Куш кажааларынын санитарга удур байдалы куштарнын кадыныга хоралыг багай болгаш оон продуктулуун күдүладып турар. Кышкы үеде ажаалда соондз шала кырыңга кургаг саван дөжээри, ыңчаарга чынын болза, элезин азы хирээнди төгери аажок ажыктыг. Поилкаларны (суг ижер саваларны) күнде ийи натап, кормушкарлары (чем чийр саваларны) недела бүрүзүндө чуп турар. Олуттарын болгаш уяларың чаа өртөткен чугай-биле чугайлаар. Хүл учур ванналарны беш хонук бүрүзүндө долдуруп турар. Күзүн болгаш кышкын куш кажааларын фрамугалар болгаш үндүр тыртырар хоолайлар дамчыштыр вентиляцияп турар. Чайын сонга рамааларын шилкиштир-биле солур. Бистид ажил-агыйлыкта куш бүдүн чыл иштинге оларлашкыны (селгүүстелгени) ажылап турар. Кышкы үеде куш селгүүстөр черлерин кажаалыг узун дурту-биле денештир харын аштар болгаш саван дөжээр. Анаа кургаг далган холумаа-биле кады чем чийр саваларны тургузар. Кышкын температура оон градустан куду эвес турда кушту селгүүстөлгө чөмчөр үндүрер. Чайын куш бүгү чырык хунуң ишинде селгүүстөр. Декабрь айдан эгелеп, хун чырык эң кыска турда эртенги шактарда электри чырыдылганы ажылаар.

Хүн рационунга көрдүнгөн бүгү чөмчөр куштар чип турарын доктаамал хайгаараар чорукту биздин кушчуларымыс боттарынын колхузелгелерини бирээзи кылдыр санап турарлар. Чем рационунга кандыг бир чайгылышыкынар болгаш өскерилгелер чумурга төрүүр чорукка дүргөн дөз турар. Чемнерге бүгү солжудуларын болгаш кандыг бир чылдагаан-биле болур чөмчөрлениң аргаларынын солжудугаларын чоорту чорудуп турар бис.

Чулуктуг витаминниң элбекшил чөмчөр-биле чөмчөрлөгө куштун кадыныга болгаш оон бедик продуктулуг чоруунга эки саылар хамаарылгалыг болуп турар. Ынчангаш биздин кушчуларымыс сөөлгү чылдар ишинде куштарны морковь болгаш картофель-биле чөмчөргө көвүдеткенер. Өдүрөктер болгаш кастар чулуктуг болгаш кургаг витаминниң чөмчөрни дагааларга көөрдө хөйну хереглеп турар.

Бисте куштар хун ишинде дөрт беш катап чөмөнип турар. Эртен чедип, тос болгаш он ийи шактарда хайындарган картофельден, дүрбүн каан морковь азы сөклөдан суук дрозжаларга (ажыктыларга) белеткеп кылган ол мешанканы (холумакты) берип турар. 14 шакта кеңдип хөөдүп каан тарааны, ыңчаарга 17 шакта —кургаг тарааны берип турар. Кургаг далган холумаан мешанкалар болгаш тараа берген соонда куштарга берип турар бис. Минеральдыг чөмчөргө соктап каан ракушка, мел азы өртөткен чугай кирип турар.

Чайгы үеде далган холумаан куш туралап чивестей бээрле ол холумакты чылгы сугга чаа кыргыл доораан көк немээш ол мешанканы кушка кылып бээр. Мешанканын илангы болгаш хоолулуг шынарын экижидип турар тырткан сүттү мешанкага экиди хоолаур. Тырткан сүтке белеткээ мешанка-биле немелде чөмчөргө куштарның хөй чумурга төрүүрүңге дузалап турар. Төрүүр кадык куштардан ап турар бедик шынарыг чумурга куштарнын оедик үндүрүлгезин бар болур арганы инкубаторга берип турар. 1952 чылда бастырган чус чумурга-

лардан куш үндүрүлгезин дагаа оолдары—85 хуу, кас оолдары—64 хуу, өдүрөк оолдары — 75 хуу болган.

Инкубациянын (бастырылгы) технологиянын, ылангыя сугга эштир куштарнын талазы-биле сайзыраңгайжылары анык куштар үндүрүлгезин бедидеринге дузалап турар. Ынчангаш инкубаторда чумургаларны үр болдурубайн айдарып колтарынын бисте ажылап, ыңчаарга ол ышкаш бастырылганын чадык үелеринде чумургаларны сооларын практикалап, чаа өзүлдезинин дугайында биологтуг контролду чорудуп турар.

Төрүүр коьдан куштарны эки ажаары болгаш чөмчөргө, инкубаторга шын корум-чурум болза кадык, шыраак дагаа оолдарын, кас оолдарын өстүрүп үндүрер арганы берип турар.

Анык куштарны (куш оолдарын) назын-хар айы-биле доруктурарын ажил-агыйда элзэн хөй чылдар иштинде ажылап турар. Бир эвес мурунда амьдыралынын баштайгы бүдүн чартык ийи айларынын иштинде дагаа оолдарын отулар системалар-биле дерип чөсөглзэн кажааларга тудуп турган болза, ам оларны бир ай, харын-даа 20 хонук назылында улуг оттулар системалар чок, кажааны баштай чылдыларыңа херектиг коридорла каш-ла санныг бөдүүн печкаларлыг кажаажы шилчидип турар. Бо байдалар үезинде куш оолдарың чавис температурга дүргөн таарымчал болгаш эки өзүп хөгжүрүр.

Анык куштарны бүдүн чартык — ийи ай назылыг үезинде люцерналаг, клеверлиг хоолуларга селгүүстелдип ажаары куштун хөгжүлдзине, өзүлдезинге болгаш кушту камгалап алырыңга база-ла чоғумчалыг болуп турар. Бүгү чай дургузунда арыг агаарнын, хун чырынын, ногаан чөмчи элбекшил болгаш хөдөлүшкени улуг делгем болуру куштун бедик продуктулуг болурунга дузалап турар.

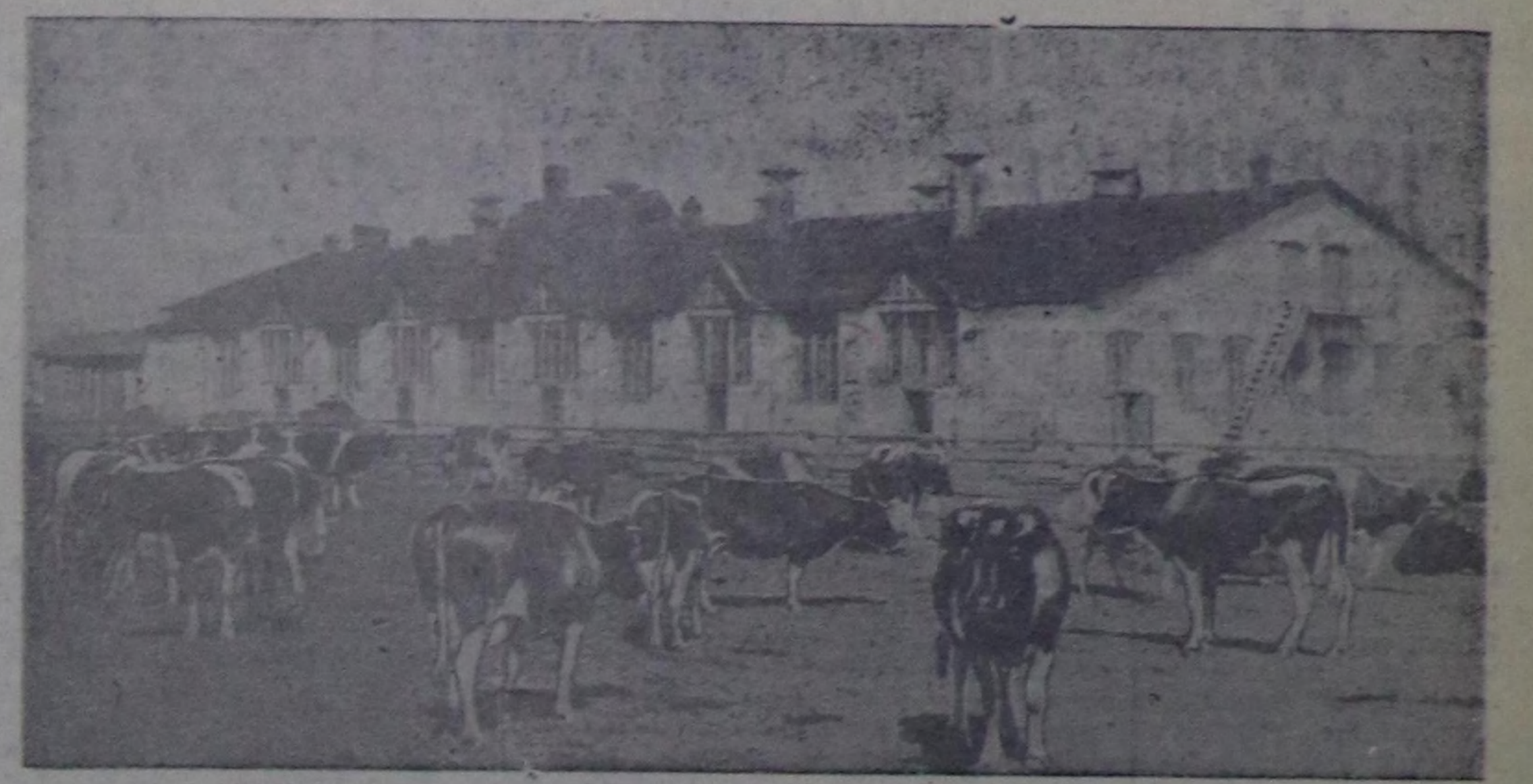
Куш оолдарынын, оларнын амьдыралынын баштайгы хуннеринде чөмчөргө элзэн бисте онза кичээңгей салдынып турар. Үш хонук назылында чедир олар болза, балык үзү азы витаминниң концентраттар, дүрбүштүргөн концентраттыг, мел болгаш минеральдыг чөмчөрдөн тургустунган кургаг далган холумаан алырлар. Ол назын үезинде куш оолдарын дун-хун ишинде алды капаг чөмчөргө. Үш хонук назылындан эгелээш оларны ааржы, тырткан сүт азы ажыктылар немелдзиз-биле кады кургаг далган холумаа-биле чөмчөргө. Оон ангыда рационга дүрбүн каан морковь болгаш чаа көктү немээр. Он хонук назылындан эгелээш чем мешанканы суук ажыктыларга белеткээр, ыңчаарга чээрби хонук назылындан эгелээш оларга далган холумаа-биле кады хайындарган картофельди бээр.

Бүдүн чартык, ийи ай назылында анык куштарны хову ажалдазынын бажычыгаштарыңче шилчидер. Анаа оларны дун-хун иштинде беш катап: ийи катап тараа-биле (эртенги шактарда) база суук ажыктыларга кургаг холумактан белеткээ ол холуг-биле чаа хээп каан көктүн немелдзиз-биле үш катап чөмчөргө. Кургаг далган холумаа шилчиндизден, соктаан тарадан, көк даш чугайдан болгаш минеральдыг чөмчөрдөн тургустунар.

Ай назылындан эгелээш, куш оолдарын шилиштирип, эр, кызын айы-биле ылгаза чогуур. Беш ай назылындан эгелээш оларны улуг дагаалар-биле холуштурубайн куш кажааларыңче кириер.

Эки хөгжүлдзиз-биле болгаш кадык шыраа-биле ылгатынган чүгле урелиг, анык куштарны төрүүр куштар коьданыңче кириер. Куштарнын бүгү шынарларын—чумурга төрүүрүн, дензизин, узун назылын, продуктулуун илередери-биле контрол үчөтта турар 18—20 муң баш куштарны ажил-агыйда тудуп турар. Бедик продуктулуг, үрелиг дагааларнын, өдүрөктериниң болгаш кастарнын чаа шилдиззи оон-биле чедип алдынып турар.

«Арженка» куш совхозунун ажилдакчылары чедип алган чүүлдеринге доктаавастар. Совет Эвилелинин Коммунистг партиясынын XIX съездинин төөгүлүг шийтирлеринге сорул киреш, олар куштун баш санын көвүдөдир болгаш оон продуктулуун бедидери дээш, 1953 чылда куш ажылын хөгжүдериң талазы-биле совхозка доктааткан планын күүседир болгаш ажыр күүседир дээш демсежип турарлар.



Ленинград областын совхозтарынын аразында «Лесной» совхоз сүт алган. 1952 чылда ол совхоз сээр инек бүрүзүндө 5,256 килограмм сүт дужаалазын үргүлчү ажыр күүседип турар. Чурукта: совхозтун инектеринин № 1 кажаанын чанында турары. Чуруу И. Барановтуу.

СЭТА-нын фотокрониказы.

Колхозчуларнын чагай амьдыралын экижидер

Колхозчуларнын амьдыралын чагайжыдары—чугула сорулганын бирээзи деп чүвени билгеш, Улуг-Хем районда Димитров атыг көдээ ажил-агый артелинин баштаар чери колхозчу бүдүрүлгеге хереглээр-биле тууйбу бүдүрүлгезинин ажылын калбартап. Оон түнелинде колхозчуларнын эрги, чаа бажынында хлөб быжыраар печкаларнын саны көвүдөп, колхозчу бүрүзү боду хлөб быжыраар аргалыг болуп турар.

Колхоз тууйбу бүдүрүлгезин дүргөдөдип, 25 муң тууйбуну кылып дооскан. Ында школаны, башкылар чурттаар бажынынын эки шынарлыг тууйбу-биле хандырган. Печкалар кылыр ажылга эш Куулар Калаан эки мергежил, колхозтун хлөб быжыраары-биле кылган бажынында улуг печканы кылары дооступ турар. Печка кылары дүргөдөдиринге болгаш колхозчуларнын культууралыг амьдыралын хөгжүдөдиринге эш Куулар Калаан бич эвес салышыкыны кылып турарын демдөглээр чугула.

Колхозтун баштаар чери кышкы транспортка хереглетинер чүүлдерин бүдүрүп үндүреринге кичээңгей салган. Тудуг бригаданын киржикчилеринден бир звенону шаңак, туга кылдыры-биле үскөн. Ында Х. Сендихов, Х. Чамбал, Х. Чалбаа оларны быжыглыаан. Олар кыска хуусаанын ишинде 120 шаңак ыяжин, 122 тугаларны болгаш 2 чиканак мыштарын эеп белеткээ. Шаңак кылыкчылары онаалгазын төлөтпиг күүседип, күнде ажил нормадын 120—150 хуу чедирип турар.

Х. ТЕМБИРЕЛЬ

Планын күүсеткен

Чөөн-Хемчик районда «Большая» колхозтун төвү кончук чарыш кудумчуларлыг чаа суур кылдыр калбарып турар. Ол болза, колхозчу ишчилерин чангыс эп-сеткилдиг куш-ажылынын түнели болур.

Бүдүрүлгө планында көрдүнгөннн өзугаар колхоз бо чылын чуртталганын 16 бажынынын кылыр, ыңчаарга эш Аракчаага удурткан тудуг бригаданын эки ажилдаанындан сентябрь 10-га чедир 17 чуртталга бажыныны кылдырган, оон ишинден 14 бажынында колхозчулар шуут кирип олуруп алган. Моон-биле кады колхозчуларнын мурунку үелерде кылып кааны өске черлерге турган 11 бажынынын база көжүрүп туткан.

Яслиниң бажыны, дээрбенин тудуу, ногаа шыгжаар чер бүрүн доозулган, Хову-Аксында 1000 хойга, Кара-Сугда 40 инекке чаа кажааларны база кылган.

Д. СЮРИОН-ООЛ

ХҮЛЭЭЛГЕЗИН КҮҮСЕТКЕННЕР

Улуг-Хем районда «Партиянын XIX съездин» колхозтун ажил-иши херээженнеринден тургускан 12 кижичи киржикчилик бир бригада 50.000 тууйбуну кыска хуусаада кылдып күүседир болуп хүлээлгө алгаш, ол өзугаар бүдүргөш, колхозка дужаап бергенер.

Эштер А. Көк, С. Көк, Дамбаажал, К. Бичел болгаш оон-даа өскөдөр тууйбу бүдүрүлгезинге кызымак-кай ажылдааш, муриакалар болуп турарлар.

Т. КОНГАР.

МАЛ КЫШТАГЛАДЫШКЫНЫНЫҢ БЕЛЕТКЕЛИ ЧЕТПЕС

Партиянын XIX съезди малдын баш санын улам ынай өстүреринин, оон продуктулуг чоруун дыка бедидеринин сорулганын салган. Ол сорулганы чедиишкенин ботандырар дээш хамыктын мурунда иштинин малынга быжыг чем суургу тургузары, эки кылдынган, чылыг оран-кажаалар-биле ону хандыраары чугула.

Танды районун чамдык көдээ ажил-агый артельдери бо сорулганы ыракта-ла четпес күүседип турар. «Кызыл партизан» колхоз сизген белеткелинин планын чүглө 41 ажыг хуу, силос салышыкынын 15 хуу күүсеткен. Мал чөмчөрүн белеткеленин оожум чоруп турарынын кол чылдагааны болза, мал чөмчөр белеткээр бригаданы четче тургуспайн турарында. Бригаданын составынын 15 хуузу дүжүт ажаап алышыкыныңе шилчигинген турган. Жданов атыг колхоз (даргазы эш Артепов, партия эте организациязынын секретары эш Негей) база-ла шак ындыг байдалда туруп турар. Ол колхозта сизген белеткели—61 хуу, силос салышыкыны—чүглө 10 хуу күүсетинген. Эрткен чылда колхоз малга чөмчөр белеткелинин планын база-ла күүсөтпзэн, оон түнелинде малдын баш саны хорамчага таваржып турган. Ынчаарга Жданов атыг колхозтун баштаар чери эрткен чылдын ол таарымча чок чижектеринден бодунга чогуур түнелдерни кылбаан.

Малды тургузу азыраарыңга мал кажааларынын тудуун, оларнын септелгезин, дезинфекцияларын чорудуу улуг ужур-дузалыг. Сталин атыг көдээ ажил-агый артели (даргазы эш Рудин, партия организациязынын секретары эш Нордаулоол) мал кажааларынын тудуун эки күүседип турар. Хөй малдын ийи, хаан болгаш инек кажааларынын тудуун дооскан. Оон ангыда колхозчуларга 8 чуртталга бажыныны база чаа школа туттунган, ылангыя колхозтун сүт, саржаг болбаазырадып кылыр салдырынын бажыны

КЛУБ АЖЫЛЫН СЕГИДЕР

Бай-Тайга районун Мөген-Бүрөн сумузуңда чоңун культууразын бедидериниң бир чугула оода болур клуб-биле ажил уттундурган. Клубтун септелгө ажылы чорутунмаан. Соңга чок, эжи ойбак, иштики байдалын экижидер талазы-биле кандыг-даа ажил чорутунмаан. Чурук плакатаалар-даа чок. Клуб эргелекчи эш Бадына багай ажалдап турар. Мөген-Бүрөн суму Советтер чөмчөргө чылдырынын хөмчөг.

ШЫНЫНЫҢ МАТЕРИАЛДАРЫНЫН ИЗИ-БИЛЕ

ЧУНАР БАЖЫНЫ АЖЫЛАЛГА КИРИЕР

Бо чылдын майнын 26-да үнгөн № 101 «Шын» солунда парлатынган «Чунар бажыны ажыгдалга кириер» деп эгелиг чүүлге Өвүр районун Саглыда «Кызыл туң» колхозта чунар бажыны ажыгдалга кирибейн турарын шүгүмчүлзэн.

БАШКЫ ШИНИЧИ ЧОК

Бо чылдын июль 29-та үнгөн № 146 «Шын» солунга парлатынган чүүлге Улуг-Хем районда Димитров атыг колхозта эге школа директору Даваа Саттың ажил-чорудулганында болгаш аажы-чанында четпестерни шүгүмчүлзэн.

Ол көдээ ажил-агый артелинде тудуг ажилдарынын эки түнелдери чүүден болганга дээрге—доктаамал, эки четчелеп тургускан тудуг бригадазы бар болуп, оларнын организастыг ажылап турарында. Тудуг бригаданын чөмчөрү эш Савчат куш-ажылдын организасташкынын быжыглары-биле хун-бүрүде ажилды чорудуп, тудугчу бүрүзүңге тодаргай онаалганы берип, оон күүсөлденин хынап турар. Тудуг бригаданыңа социалистг чарыш калбарган, тудугчулар ортузуңда агитация-массалыг ажил хун-бүрү калбарып турар.

Оон-биле «ергелештир Жданов атыг көдээ ажил-агый артелинде байдал мырыңай сыр өске. Ында инек болгаш бызаа кажааларынын тудуу ам ийи чыл дургузуңда үргүлчүлзэн болгаш оларны ажыгдалга кириерде ам-даа хөй ажилдарны кылыр. Мал кажааларынын тудуун садап турарынын бир кол чылдагааны болза, колхоз даргазы эш Артепов тудуг бригаданын ажилдакчыларынын мырыңай өске ажилдарга чартыктырып турган, а дүжүт ажаап алышыкынынын үезинде бригаданың ден кезин дүжүт алышыкыныга кириген. Ынчангаш тудугчу бригада ам херек кырында сандаргай байдалда туруп, тудугда чүглө 6—7 кижичи ажалдап турар.

Малга чөмчөр белеткелинин болгаш кажаалар тудуунун четпес чоруп турарын чүглө тудугчулар ортузуңда партия-политиктиг ажалдын кошкак болуп турары-биле тайылбырлап болур. «Кызыл партизан» болгаш Жданов атыг көдээ ажил-агый артелидеринин баштаар черлери хожудаашкыны дарый чайладыры-биле тодаргай боттуг хөмчөргө чорудары чугула. Ол колхозтар малга быжыг чем сууру тургузар, малды чылыг, эки дертинген кажаалар-биле бүрүн хандыраар ужурлууг.

С. ТУШКОВ.

М. БОРБАК-ООЛ.

# Италиянын ажылчы массаларының чединмес, түрөңги чорунун өзүлдези

Парламент депутаты — барын уездик социал-демократ Эцио Вигореллиге баштапкан, парламент комиссиянын чоутканы, чурттуң чоңунун материалдык байдалынын жылдаанын дугайында илеткелден делгеренгй үзүндүлери чоокта чаа итали солуннар парлап үндүргенер. Ол комиссиянын материалдан алган элээн каш сан-медээлер бо-дур.

Италияда 342 муң өг-бүлелер анаа-ла казып каан онгар черлерде, байык серизини иштинде болгаш, кызылдарга, бо хүн аш болгаш даарта чөм тып чиптер ужурга таваржыр ирги бе дээрзин билбес болуп туралар. Барык-ла ол кире саныг өг-бүлелер адамчы чурттап—амыдырал деннели коңчу куду болуп турар. Ынчаарга, адак сөөлүндө, 7.617 муң өг-бүлелер Вигореллинин комиссиянын хоюг чугаазы-биле алырга—«мун-не чүгээр чурттап турар», ол чуну айтып турарлы дээрге: хонок үсейи аргастанары безин ол өг-бүлелерге ырактала четкейиң турары ол-дур. Илеткелге мындык чижекти барымдаа кылдыр көргүскен: 869 муң өг-бүлелер каян-даа эт болгаш чигирни чөмгө хереглевейи турар, а миллион ажыг өг-бүлелериниң ол продуктуларын тып, чөмгө хереглээри коңчу ховар.

Италиян ажылчы чоңга Эзулуг өлүмүг айыл болза, ажыл чок чорук болуп турар. Статистиканың Топ институтунун кара-өжөгээр эвээжеткен сан-медээзин Эзугаар алырга безин 1953 чылдын январь 1-де Италияга 2.192 муң бүрүн ажыл чок кижилер болгаш неделяны долузубиле ажылдавай турар дөрт миллион кижилер санатынып турган. Ол болза, бүгү чурттакчы чоңу шупту 50 миллион кижилер болуп турар чуртта мындыг-дыр.

Ылангыя сөөлүгү үдө ажыл чоктарнын армиязы дүргөн темпелер-биле көвүдөп турар. Элээн каш чижектерден а көрөзлөөн.

Амгы үдө италиян солуннар, металлургиянын болгаш машина тудуунун улуг-улуг бүдүрүлгелеринин хагдынанын дугайында дичнадылар-биле долдунуп турар. Помбинода «Магона д Италия» деп металлургия заводунда ийн муң ажыг ажилчиннарын, «Тенин» деп заводта—829, Савонья «Ильвия» деп заводта 1.150 ажилчиннарын ажилдан үндүрер ужуруг болуп турар.

Ол бүгү чүүлдер чунуң-биле тайылбырлатынары? Бирээде, Италиянын база кирип турары, «Хөмүр даштын болгаш каанын европа катышышыкынын» тургузуу дугайында дугурулганын күштүг болуп киргени-биле тайылбырлатынар. «Катышышыктын талазы-биле — Барыны Германия хереглиг артык күштүг айданнажыкчынын металлургия магнаттарынын кагжылдызын кошканын италиян металлургия шыдашлайып турар. Оон түнелинде, металлургия улутпур бүдүрүлгези 1953 чылдын чүгүлө баштайгы дөрт айларынын дургузунда 7 хуу кызырылган.

Италияда ажыл чок чоруктуң ийги чылдагына болза, экспорт кризисинин уламыдан үлөтүрүңүз дыка хөй адыралынын хагдынны турары болуп. Чижээ, 1952 чылда, оон мурундагы чыл-биле деңизерге пөс-таавы үлөтүрүңгө ажилчиннар саны 38 муң кижилер чедир эвээжээн. Италиянын хөөн-саазын үлөтүрү боудунуң күчүзүнүң 70 хуузуна ажилдан турар. Автомобильлер бүдүрү үндүрери кызырылган.

Ол бүгү чүүлдер болза, чурттуң чагырыкчы бөлүктөрүнүн американыч «атлантика» политиказынын уржу-дур. Херектин ужуру үдөл дээрге, Италия база-ла Англия ышкыш, даштыкы садыг чокка туруп шыдавазында болуп турар. Ол, неэтин, хөмүр дашты, демирни, хөөчүн, тарааны, эбти дашкаар үндүрүп садыглаар ужурулу. Ынчаарга, кири сөөрткен чүүлдерин тээлээр валюта херек, а оңу чедип аларда чү-үле бир чүвени үндүр сөөртүрү эргежок чугула, Италия экспорттуң кол чүүлдери болза, ийги чөргөни аш-чөм продуктулары (фрукты, арага, быштак) биле чергелештир машина тудушкунунуң продукциязы болгаш пөс-таавы аймаа болуп. Ынчалза-даа ол бүгү чүүлдерин саарып-сайгарары берге аларган. Чагыс-ай делегей рыногунун бүгү-ле кол-кол чурттары боттарын дашты-

кы чурттарның бараанарындан үлөтүр хөмчээлдиг каайлы далыырлар-биле туглатынган. Саарылыгыногу дээш калчаалыг алаан-демисел чоруп турар, ол демиселге Италия аар аштырышыкчынарга таварышкан. Оон даштыкы садыг балансызынын карылгазы саат чок өзүп турар. Тускай саң медээлер-биле алырга, бо чылдын баштайгы дөрт айларынын дургузунда, Италиянын экспортту 1952 чылдын ол үези-биле деңизерге, база-ла 6,2 хуу кызырылган. Экспорттуң импортту ажап, көвүдэзин 1952 чылдын ол үезинде турган 188 млрд. лирге удур 223 млрд. лир түнүг болган.

Боудунуң машиналарын социалисттик лагериниң чурттарына садып-сыйгаргаш, кризистин базышыкчынарындан үнүп болурунун болдунар аргазы Италияда бар-ла харын, ыңчалза-даа ол орукту, шынында мангыс характерлиг апарган американ хоругдашыкчынын дүүшкүнү моондактап турар. Чижээ, эртен чылдын чайынында бир италиян фирма улусчу Румынияга хоюглаар станок саткан. Боудунуң хөмчээлинин талазы-биле ол чөгөнчиг бичи садыглаашкын АКШ-тын конгрессинге улуг чуга-сооттуң шуурганын болдурган. Конгрессменнер Бэттлдин бүгүдөгө билдингир хоюлузунче айттыпшаан, Италияга бээр американ «дузаламчыны» соксадырын негеп турганнар. Италияны чөспөглээринге үнүп турар ол «дузаламчы» ам чылда чүгүлө оон-он миллион доллар болуп турарынын, ыңчалза-даа Вашингтонга үнгөн хыйланышыкын италиян чагырыкчы бөлүктөргө кымчы-биле каакан дег болган, ыңчангаш олар муң-муң авыралдашыкчынын кылбышаан, оон ынай мындыг чүве каптапгаш дээрзин боттарынын ээлериңе аазааннар.

Ол бүгү чүүлдер болза, чурттуң экономика талазы-биле чагыс чөмө таптап турарына иди болуп турар шитпирлиг факторларын оңреззи чогуна ол. Ол чагыс чөмө таптап туруп бээр чоруктуң бергеизи эш Пальмиро Тольятти төлөөлекчилик палатасына боудунуң чоокта чал чугаазына тодаргайлап көргүскен: 1947 чылдан 1951 чылга чедир Италиянын чурттакчы чоңу 6,8 хуу күдүдүн, ол-ла үенин иштинде үлөтүрү ажилчиннарын саны 2,2 хуу эвээжээн.

ССРЭ-нің Дээди Сөвдөөнин сөөлүгү сессиязында ССР Эвилелинин Министрлер Чөвүлелинин даргазы эш Г. М. Маленковтуң чугаалааны болза:

«Совет-итали харылааалар таарымчалыг хөжүүр болза, Италиянын улуг бергелерин чурттап эрттирип турар үлөтүрү бистин күрүндөлери-нин аразына экономикактиң харылаааларын экижидеринге дыка улуг деткимчени ап болур ийик. Бот-бодунга ажыктыг дугурулгалга үндээлээш, Италия хөмүр даш-биле, тараа-биле, а ол ышкыш оон үлөтүрүңгө херектиг чагылар-биле чандыртынган туруп болур ийик. Ол чорук алдарыг италиян улустун амдырал байдалын экижидеринге дузалаар турган ийик дээрзинге чигизин чөк».

Үстүндө чижектерин бо дугайында херечилеп турарын Эзугаар алырга, италиян улустун амдырал-байдалы—дендин аар-берге болуп турар. Чурттуң буржуаз политикактиң ажалдыкчаларынын миниякыны-биле алырга, италиян ажилчынын алыр ажил төлөвирин француз ажилчынын ажил төлөвиринин чүгүлө чарты, англи ажилчынын ажил төлөвиринин—дөрттүң бир хуузу болгаш дөңгүл-ле хонок үспези-биле эргастанып турар деп чугаалап болур американ ажилчынын ажил төлөвиринин—алдынын бир хуузу болуп турар. Хөлечтиктер хүнде кылган ажылы дээш, болган чок-ла чагыс хааржак папирос садып алырынга чүгүлө өй-түнүң ап турарлар. Эмилия областын дааранылга бүдүрүлгелеринде анык ажилчыны херээженер айда 6 муң лир (38 руб. 52 к.) ажилдап ап турарлар, ол болза, өг-бүлениң эң-не чугула хереглелерин хандыларынга эргежок чугула түнүң чүгүлө 10 хуузу болур.

Ажылчы чоңарынын амдырал деннеличе монополияларнын шыа-мышыкы болгаш ол деннелиң чайгылыш чок кудулаашкыны компартиянын сенат бөлүдүнү даргазы Мауро Скоччмарронун көргүскөн чижээнден илден. Бүдүрүлгө ээл-

рынге кирер ажык-кончааларын үлөтүрү продукциязынын ниңти үезинде үлүү 1949 чылда 20,3 хуу болган, а 1951 чылда ол үлүү 33,7 хуу чедир көдүрүлгөн. Оон-биле чергелештир, үлөтүрү продукциязынын ниңти үезинде ажил төлөвиринин үлүү ол-ла үенин иштинде 1949 чылда 42,5 хуу турганындан 1951 чылда 34,3 хуу чедир кудулап баткан.

Бир эвес саазын акшанын үезиниң кудулаашкынын болгаш калбак хереглелдин бараанарына өртөктерин өскениниң түнелинде, ажылчы чоңунуң ийиндыла чединмес-түрөңги турган амдырал деннели барык-ла 1938 чылдын деннелини кезинге чедир кудулап баткан болза, улуг монополияларнын ажык-кончаазы чүгүлө 1948 чылдан 1951 чылга чедир кыска үениң дургузунда, «Нотиче экономика» деп журналдын дыннатканы-биле алырга: «Моптекатини» деп химия концерзинге—130 хуу, «Фиат» деп, машина тудуунуң концерзинге—417 хуу, кылымал хендир бүдүрүп үндүрер талазы-биле «Сина-Вискоза» деп нитилегле—187 хуу, «Эдсон» деп, электрокомпаниязында—200 хуу улгаткан болуп турар.

Тараачынар болгаш хөлечтиктер тергиниң ядарангай байдалга туралар. Италияда эң кири чөмө болгаш оларын улуг кези помещиктериниң болуп турар. Чижээ, чурттуң мурнуу чүгүндө болбаазырадып ажылап турар 3.690 муң акр черини кезин 502 улуг чер ээлеринин холунда мөңүнтинген. Оон артык чер участоктары элээн каш он-он чүсчүк гектардан ашпай турар 5 миллион тараачынарнын ортузунда быраан. Ол беш миллион «Чер өңчүчүлери» канчап-чооп, борастанып амдыраар дээш, помещиктерден черин эң-не кудулашыкчынын байдалдарга аренадан алыр ужуруга таваржып турарлар.

Ыңчалза-даа херек чүгүлө мында эвес. Оонак чер ээлери тараачынарнын бараанын продукциязын бөлүк-бөлүк-биле садып ап, тараачынарга боудунуң туралаан өртөзүн албадан турар монополияларнын бүрүн хамаарылганында туруп туралар. Ниңти национал орулда тараачынарнын үлүү доктаамал кудулап турар. 1948 чылда көдээ ажыл-агыйнын орулгазы бүгү национал оруланың 36,3 хуузу, а 1952 чылда—чүгүлө 22,8 хуузу болган. Амдыралы кандыг-даа чырыктыг перспектива чок, кезээде чединмес түргелден үзмөстөң, чагыс-даа чүдүлү—даарта бо хүнүзүндө-даа дойдугаар дээрзин билер—Италияда тараачы өг-бүлелеринин өлүмүг айылда турар сүргөнчиг байдалы үстүндө бо саннарнын артында ажалталып чыдар.

Башкарыкчы христиан-демократтык партия чериниң биезинге тараачынарнын калбак таразынмас чорунуң фактызынга таварышкыш, чуртка улуг эвес чер реформазын чорудар—чериниң чамдызын помещиктерден хавыра (улуг төлөвир бээр дээрин чугаа чок) болган оңу үрүмек тараачынарнын ортузунга үлөтүрү бээр (халаска эвес, а чүгүлө үр хуусаалыг чөли кылдыр, улуг өртөккө садар) деп шитпирээт. Ол «Реформаны» тараачынын чагай амдыралынын чаа үезиниң эгези кылдыр аажок делгеренгй-биле шуугап турганнар. Ыңчалза-даа, таарымча чок, сугарылга болгаш улуг капитал салышыкынын негеп турар, чүгүлө 214 муң гектар черни «хавырган» болгаш тараачынарнын аразына үлөтүрүлгө. «Чер реформазы» тараачынарга колдуунда чү-ү-даа бербээн.

Үндүрүг-дадырлар оонарыннын системазы база-ла улус массаларын үлөтүр-тонаарынын чөспө болуп турар. Ынчаарга херектин ужуру болза, чүгүлө үндүрүңгүң чыл келген түдүм өзүп турарында эвес болдур ийик. Кол чүве чыл дээрге—үндүрүг төлөвирин бүгү аар-бергеи ажылчы чоңун экинге салдып турарында: ажылчынын өг-бүлөзунден болгаш өл ышкыш миллионерин-даа өг-бүлөзунден бир дөмөй хөмчөтүл-беле төлөтүрер доора үндүрүлгелерин ботдөзөзи сан чылдазында бедип, үндүрүг төлөкчизинин ажык-кончаазынын түнүн барымдаалап тирттар дөрт үндүрүлгелерин үлүү кудулап турар. Сөөлү алды чылдарын дургузунда санга кирген үндүрүг-хаайлыларга доора үндүрүңгүн үлүү анаа дүүштүр кудулаан.

Италиянын ажылчы чоңары боттарынын эргелери дээш амгы чагырыкчы бөлүктөртүн өлүмүг антима-ционалдыг политиказынга, океан ың-

дындан күткэн болгаш монополияларнын кызы-ангылыг дужун харраар сорулгалары дээш чорудуп турар политиказынга удур демиселди улам-на шитпирлиг, улам-на организастиг болгаш чединишкенин чорудуп турар. Италияда ышкыш ол кире калбарган ажыл соксадышыкынын шимчээшкни чагыс-даа капиталистиг чуртта чок-ла боор. Бүдүрүлгениң хагдынны турары-биле холбаштыр мында, ажилчынарнын демиселиниң бүдүрүлгө ээлери бүдүрүлгени хагдан дугайын медээлээр соонда-даа ажилдарын үргүлдөү-вишаан турары ышкыш мындыг хөвирлери делгем неперээшкени алган. Чыл дургузунда анаа Римини, Миланни, Генуянын, Неапольдуң болгаш чурттуң өске-даа улуг-улуг коорайларынын бүгү-ниңти ажыл соксадышыкчынары, демир-орукчуларын бүгү-ниңти ажыл соксадышыкчыны болуп эрткилээр.

Боудунуң хүрээлинде 2100 муң ажыл кижилер санатынып турар, аныг тулушкуннарынга канналган Италиянын коммунисттиг партиязын догандыр ажыктын агы болгаш чурттуң бүгү-ле депшилтеги күштери сыйы катышкан. Ажылчы ийини, а база ол ышкыш хөлечтиктерин аажок хөй нуруузу, профэвилелдериниң Бүгү делегей федерациязынга бактаан турар күш-ажылдын Бүгү-ниңти итали конфедерациязынын хүрээлинде катышкан.

Кажан христиан-демократтык партия болгаш оон-биле блоктажып турган үш биелик буржуаз партиялар, эртен чылдаргагы сонгулдаарга бодаарга элээн каш миллион бадылашыкчынары оскунгаш, аштырышыкчына таварышкы, бо чылдын июль 7—8-те болган парламент сонгулдааларына чурттуң депшилтеги күштери реакцияны күштерин ашкан улуг тийлелгени чедип алган. Депшилтеги күштериниң ол тийлелгениниң түнелинде, христиан-демократтарын парламент дамчыштыр иди үндүргени, хөй бадылашыкчынары алганы дээш парламентте олуттарын 15 хуузу хөмчээлдиг шаандал дугайында антидемократтык сонгулда хөйүлүзү буурап дүшкөн.

Ол сонгулдаарга итали улустун хөй кезинде Гаспериниң американыч «атлантика» политиказын, боочөспөкти эндере бүдүрүрүн болгаш чуртту американ күткүшкүңгө чагыртырынын политиказы кылдыр бууру-шаан көргөн. Американ «дузаламчы» Италияны кудданып, АКШ-тын монополиялары чурттуң даштыкы садын колга кирип ап, Италиянын иштики садыгын саарылга чок чыткан бараанарын киррип, чурттуң национал үлөтүрүңү үзе кирип турарын улус массалар биле берген. Совет Эвилели болгаш улус-демократиянын чурттары-биле Италиянын чаңчы болган экономикактиң харылаааларын американ албадал-биле хажыткан чорук, оон экономиказын база дыка баксырадып турар.

Июльда эртен парламент сонгулдааларын түнелинде чуртка, демократтыг лагериниң күштелишикчи-нин тодаргайлап турар, политиктиг күштериниң чаа тарааштырылганы тургустунган. Чоңунуң буруу-шаан көргөни мурундагы политиктиг улаанышыкчыны чуртка дөгөриниң ордолдашкан де Гаспери кабинетинин июль 28-те дүжүп батканыга илетринген чазак кризиси оон-биле тайылбырлатынар. Ол болза, реакция күштериниң—туюлунга чедир тийлелгени эвес болбай-наан.

Олар мурундагы американыч политика чорударына бүгү-ле күштери-биле оралдажырлар. Ынчалза-даа оларнын ам оңу кылары берге. Демократтыг күштериниң—коммунисттерин болгаш социалистерин парламентте туружу күштөлгөн.

Амгы үдөйгө чагыс черте таптап турар экономикакти байдалдан, а оон-биле кады чединмес түргелден уштуң үнериниң аргазы чүгүлө Совет Эвилели биле, социалисттик лагериниң бүгү-ле чурттары-биле садыг харылаазын катап тургузуунуң дамыштыр, американ «дузаламчыдан» болгаш «атлантика политиказындан» ойталаарын дамчыштыр болдунуп болуп дээр дугайында медерел ажылчы массаларда өзүп турар.

## КНО-нун Кол Ассамблеязының кол комитетиниң хуралы

НЬЮ-ИОРК. Сентябрь 16-да хурал КНО-нун Кол Ассамблеязынын чингине комитетиниң хуралы болган. Кол Ассамблеянын сески сессиязын декабрь 8-те доозар деп КНО-нун чингине секретарынын сүмезин комитет чүүдүг деп көргөн болгаш баштайгы төлөвиле хүн айтырын бадылаарынче кирген.

Мурнуу-Африка Эвилелинде ийди утук кижилерни аажылап турарынын дугайында 20 дугаар пункту болгаш 21 дугаар пунктуну—Мурнуу Африканын чазанын чорудуп турары, дегредация политиказынын (раса талазы-биле демдектерин барымдаалап алылары—Ред.) Мурнуу Африкада хайныктырганы раса талазы-биле чөрүлдөөрүн дугайында айтыргы киририне уду боудунуң удуранышыкчынарынын дугайын Мурнуу Африка Эвилели дыннаткан.

Ол ийи пунктуларын Кол Ассамблеянын хүн айтырынга кирирерин Кол комитет чүүдүг деп көргөн.

Хүн айтырынын баштайгы төлөвилелиниң оон артык кезин чугаалажып көрүп турда, ССРЭ-нің төлөзүй Я. А. Малик болза, Катышкан Национал Организациязынын Уставын эл көрүңгө белек-келдерге хамааржып турар 70 дугаар болгаш 72 дугаар пунктуларын хүн айтырынга киририне удууланган. Ол пунктуларын хүн айтырымына киририне КНО-нун Уставын кошкарды болгаш суларарды, база тайыныкы херезинге хөра чедирер деп чамдык күрүндөлдөри ордолдажышыкчынага ажылганы болуп деп совет төлөөлекчи демдөгөз.

Уставты өскерттиринин дугайында (СЭТА).

саналдар дүшкүрүг чорукту кошкардырине болгаш улустар аразынын кады ажалдажыгына база бүгү делегейде тайбыны быжылаарынче уланган күженишкенине шайтыктык болуп деп польша төлөөлекчи Кац-Сухи демдөгөз. Катышкан Штаттарны болгаш Англияны төлөөлекчileri, Уставты эл көрүңгүн дугайында санал колдуунда КНО-ну «экижидер» деп күзөлтө үндөздөтүп турар деп баттык, ол пунктуларын хоралы садыларын шын эвес чүүд деп көрүп турганнар.

Амгы үдө улустар аразынын айыл чок чоруну хандыларынын талазы-биле канчаар-даа аажок чугула сорулгалар Катышкан Национал Организациязынын мурунда туруп турар чүве болганда, Устав эде көөр дугайында айтыргы чугаалажып көөр чорук-биле илден экижип келген делегей байдалын база катап тодаралары болдунмас ужурул деп, маргалдаалыг чугаалажып көрүшкүн үезинде Совет Эвилелиниң төлөөлекчизи Я. А. Малик база катап демдөгөз. Ыңчалза-даа ол пунктуларын хүн айтырынга киририне комитет 12 бадылашыкчынар-биле чүүдүг деп каан, ийи дадалаашкынар бар болган (Совет Эвилели болгаш Польша).

Оон соонда комитет баштайгы төлөвиле хүн айтырынын бүгү пунктуларын Кол Ассамблеянын хүн айтырынга киририне чүүдүг деп бадылаан болгаш оларны комитеттер айы-биле хуваган.

Корей айтыргыны Бирги (Плянткирт) комитетке чугаалажып көөр.

### Бразиль чүк чүдүрүкчүлөрүнүн ажыл соксадышыкчы

НЬЮ-ИОРК. Юнайтед Пресс агенттигинин корреспондентизинин Бразилияда Ресифе хоорайнда медээлеп турарын Эзугаар алырга, порттарын чүк чүдүрүкчүлөрүнүн профэвилели ажыл төлөвирин биди- (СЭТА).

дерин негеп, ажыл соксадышыкчыны чарлаан. Ажыл соксадышыкчынын түнелинде порттарын бүгү ажилдары соксаан. (СЭТА).

Харысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.

### ССРЭ-НИҢ УЛУС АЖЫЛ-АГЫЙЫН КАТАП ТУРГУЗАРЫНЫҢ БОЛГАШ ХӨГЖУДЕРИНИҢ УШКУ КҮРҮНЕ ЧӨШКИНИНИҢ ТАБЛИЦАЗЫ

өртөзөн дедир төлөзөриниң 1-ги тиражы.

1953 чылдын август 31-де Магнитогорск хоорайга болуп эрткен. Бо тиражга таварышкан облигацияларнын чогуур өртөктерин 1953 чылдын октябрь 1-ден эгелеп тээр.

Өртөзөн дедир төлөзөриниң тиражына чөшкениниң разряд бүрүзүнүң моон дараазында серияларына бүгү 50 дугаарларын (№ 01-ден № 50-ге чедир) облигациялары таварышкан:

| серия №-ле | серия №-ле | серия №-ле | серия №-ле | серия №-ле | серия №-ле | серия №-ле | серия №-ле |
|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| 040005     | 042801     | 044741     | 047350     | 050130     | 052508     | 055243     | 057910     |
| 040049     | 042816     | 044773     | 047360     | 050249     | 052510     | 055265     | 057914     |
| 040082     | 042835     | 044804     | 047469     | 050253     | 052517     | 055441     | 058036     |
| 040089     | 042730     | 044833     | 047503     | 050329     | 052557     | 055465     | 058083     |
| 040170     | 042788     | 044843     | 047630     | 050345     | 052658     | 055472     | 058100     |
| 040173     | 042841     | 044933     | 047674     | 050351     | 052681     | 055598     | 058163     |
| 040212     | 042849     | 044937     | 047704     | 050361     | 052708     | 055664     | 058188     |
| 040274     | 042868     | 044988     | 047719     | 050390     | 052739     | 055805     | 058197     |
| 040298     | 042880     | 045020     | 047776     | 050405     | 052743     | 055818     | 058251     |
| 040376     | 042898     | 045181     | 047796     | 050475     | 052769     | 056095     | 058291     |
| 040457     | 042902     | 045301     | 047807     | 050505     | 052839     | 056109     | 058307     |
| 040563     | 043004     | 045355     | 047921     | 050537     | 052858     | 056140     | 058326     |
| 040648     | 043012     | 045425     | 047928     | 050547     | 052890     | 056192     | 058357     |
| 040688     | 043032     | 045451     | 047972     | 050557     | 052903     | 056219     | 058435     |
| 040773     | 043064     | 045521     | 048137     | 050609     | 052947     | 056225     | 058518     |
| 040778     | 043150     | 045537     | 048141     | 050665     | 052975     | 056235     | 058514     |
| 040815     | 043218     | 045544     | 048150     | 050671     | 052988     | 056385     | 058555     |
| 040840     | 043259     | 045573     | 048162     | 050735     | 053031     | 056435     | 058596     |
| 040848     | 043268     | 045627     | 048179     | 050748     | 053126     | 056414     | 058596     |
| 040867     | 043267     | 045634     | 048287     | 050778     | 053217     | 056510     | 058597     |
| 040882     | 043279     | 045689     | 048325     | 050841     | 053219     | 056546     | 058599     |
| 040898     | 043292     | 045692     | 048400     | 050895     | 053226     | 056555     | 058649     |
| 040908     | 043295     | 045760     | 048439     | 050913     | 053238     | 056580     | 058680     |
| 041012     | 043338     | 045764     | 048488     | 050952     | 053279     | 056584     | 058704     |
| 041078     | 043355     | 045908     | 048536     | 050994     | 053281     | 056601     | 058710     |
| 041164     | 043392     | 045922     | 048658     | 051090     | 053346     | 056621     | 058717     |
| 041176     | 043397     | 045933     | 048666     | 051105     | 053361     | 056627     | 058762     |
| 041227     | 043400     | 045989     | 048774     | 051172     | 053408     | 056636     | 058782     |
| 041231     | 043474     | 046009     | 048777     | 051262     | 053464     | 056640     | 058814     |
| 041259     | 043477     | 046027     | 048785     | 051295     | 053516     | 056689     | 058841     |
| 041397     | 043524     | 046114     | 048865     | 051338     | 053544     | 056898     | 058849     |
| 041506     | 043561     | 046180     | 048876     | 051443     | 053599     | 056742     | 058927     |
| 041510     | 043576     | 046286     | 048910     | 051432     | 053607     | 056837     | 058958     |
| 041534     | 043580     | 046331     | 048965     | 051448     |            |            |            |